



ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

Květen 1958

Ročník V.

5

Z OBSAHU

- Jugoslavie: znovu do exilu
- Úvahy a komentáře
- Hospodářské vazby
sovětského bloku
- KSČ před XI. sjezdem
- Sjezd slovenských
komunistů
- Nové verše

FREE EUROPE COMMITTEE, INC.
TWO PARK AVENUE • NEW YORK 16, N. Y.

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

ROČNÍK V.

Květen 1958

č. 5

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED
vychází měsíčně. — Rediguje a vydává
Free Europe Press, Free Europe Com-
mittee, Inc., Two Park Avenue — New
York 16, N. Y. Na tuto adresu také
řid'te veškerou korespondenci

Přetisk dovolen, avšak pouze s udáním
pramene: "Československý Přehled, da-
tum".

Příspěvky se nehonorují, nevyžádané ru-
kopiisy se nevracejí.

Roční příspěvek:

USA	\$	3.00
Kanada	\$	3.00
Velká Británie	Lst	1, 2, 0
Francie	Ffrs	1000.00
Belgie	Bfrs	150.00
Norsko	Nkr	22.00
Švýcarsko	Švfrs	13.00
Německo	DM	12.00
Australie	L. A.	1, 6, 0
Argentina	Pes.	42.50
Mexico	Pes.	26.00

Čtenáři ve Spojených státech a v Ka-
nadě necht' zašlou příspěvek šekem ne-
bo money orderem opatřeným zřetelnou
poznámkou "Czechoslovak Review" na
adresu Free Europe Press, Two Park
Avenue, New York 16, N. Y. — V o-
statních případech, jsou-li pochyby o
způsobu placení příspěvků, redakce Pře-
hledu ráda poradí jak postupovat.

O B S A H

Jugoslavie: znovu do exilu	1
Úvahy a komentáře:	
Tito a neutrálové - J. P.	3
Vraždy jménem lidskosti - V. B.	5
Interview s Janem Werichem - Život	8
Hrubín v "Národním" - pb	11
Hospodářské vazby sovětského bloku	13
KSC před XI. sjezdem - C. L.	17
Sjezd slovenských komunistů	
Pavel Berka	24
Nové verše -	30
Jan Skácel - Vojtech Mihálik . Jan Zábrana - Ján Smrek - Vladi- mir Reisel - Ivan Krasko	
Slovo má režim	33

Uzávěrka tohoto čísla

9. června 1958

Jugoslavie: znovu do exilu

Velmi zřídka se stává, že by v novinách byly též den uveřejněny dvě zprávy, tak přesně vystihující dilemma dnešní politické situace, jak se stalo v neděli dne 8. června. Americké ministerstvo obrany vydalo obšírnou zprávu, v níž konstatovalo, že Sovětský svaz je s to vést 'větší válku', aniž by musel použít jaderných zbraní. Po tomto zjištění byly uvedeny ještě dva další důvody, vysvětlující, proč jsou Sověty stálým a akutním ohrožením míru ve světě: za prvé, Rudá armáda může také kdykoli rozpoutat i válku s jadernými zbraněmi; za druhé, Rudá armáda má dostatek mužů ve zbraní, aby v jakémkoli omezeném, místním konfliktu mohla disponovat patřičným množstvím "dobrovolníků". Jinými slovy může Sovětský svaz vést atomickou či neatomickou válku, místní či globální válku. Může prostě činit vojensky cokoli.

Druhá zpráva byla uvedena též den pod titulkem Maďarsko — precedent. To se zase profesori lékařství, sociálních a politických věd na amerických vysokých školách sešli na konferenci na Kolumbijské univerzitě; zde na základě detailních výzkumů všech podmínek maďarské situace roku 1956 do-

šli k závěru, že v sovětském bloku může kdykoli dojít k podobnému lidovému výbuchu, jako byla maďarská revoluce. "Může k tomu dojít dokonce rychleji, než soudobí znalci předpokládají", pravilo se na konferenci.

V těchto dvou zprávách je téměř klasicky přesně a v kostce vyjádřena analýsa dnešní politické situace. Připomínáme je proto, abychom na nich poukázali na události posledních týdnů, zejména na to, co se děje v Bělehradě a mezi Bělehradem a Moskvou.

Jc celkem zřejmé, že Rudá armáda bude do té doby ohrožením nejen míru, ale celého svobodného světa, dokud komunismus nebude poražen. Napsali jsme již několikrát v tomto časopise, že demokratický Západ nemůže vyhrát konflikt s komunismem, dokud neporazí Moskvu, a to proto, že bez poražených není vítězů. Zatím ovšem — je-li náš úsudek správný — západní svět se spíše soustřeďuje na zastavení a zadržení moskevské ofensivy. Z této obrany může vzejít vítězství jen tehdy, jestliže současně budou působit ještě jiné síly — takové síly, jež Kremlu budou podklumat kolena na domácí frontě.

Proto je tak kriticky důležité vše, co

se děje v zemích východní Evropy a v komunistické Jugoslavii. Moskva do-
bře ví, proč tak zvaný národní komu-
nismus, titoismus a revisionismus vy-
hlásila za neúhlavnějšího nepřítele me-
zinárodního komunismu: tyto rozklad-
né síly jsou v podstatě jediným ofen-
zivním činitelem, který dnes působí
přímo proti jádru sovětské moci.

Zatím se stalo to, že Jugoslavie zrodila
Džilase, osobu, která jako by sym-
bolisovala přechod od pravověrného,
moskevského komunismu k neutrálnímu,
jakémusi sociálně-demokratickému
reformismu a paciřismu. Zatím se stalo
také to, že po deseti letech je Jugo-
slavie za Chruščova tam, kde byla za
Stalina. Opět zatýká prosovětské ko-
munisty, opět se stává terčem útoků
i hospodářské blokády Moskvy a je-
jích nohsledů; stojí jen na krůček od
toho, aby Moskva i formálně potvrdila
to, co jugoslávští komunisté již sa-
mí ohlásili na dubnovém svém sjezdu:
že Jugoslavie vědomě a záměrně se
nepovažuje za součást "tábora socialis-
mu", že se distancuje od politiky me-
zinárodního komunismu, jejímž úče-
lem je dobytí světa.

Kreml by si ovšem oddychl, kdyby
šlo jenom o Tita a Jugoslavii. Ono jde
také o všechny satelity, protože Jugo-
slavie je dnes skleníkem, v němž se
pro všechny satelitní režimy pěstují
sazeničky odbojné revoluce proti Mo-
skvě. Děje se tak přímo pod Titovým
dohledem, protože pěstování nezávis-
losti na Moskvě si vzal za svůj cíl a
program. V tomto smyslu žádná jiná
síla nemůže Jugoslavii nahradit; její
unikátní postavení je v tom, že v rámcích
marxismu-leninismu může rozbít so-
větské imperium. Odboj proti Moskvě
mohou totiž vést jen lidé, kteří jsou
u moci — tudíž komunisté jako byli

Nagy, Gomulka a jiní; ti odboj začnou
jen proto, aby si podle jugoslávského
příkladu v rámci marxismu-leninismu
zlepšili své vlastní postavení; nikdy ne-
proto, aby zaváděli západní demokracii
a pletli si tak na sebe bič.

Kreml by si konečně oddychl, kdyby
šlo jen o satelitní režimy; jde ještě
také o neutrální země Asie a Afriky,
jde o Nehrua, o Sukarna, Nassera a
všechny jim podobné, kteří se v po-
sledních týdnech nestačili divit. Mo-
skevské přátelství, jak Jugoslavie pro-
kázala, lze udržet jen tím, když si ze-
mě dá zasahovat do vnitřních věcí;
když se bezpodmínečně podvolí diktátu
z Kremlu; sovětská hospodářská po-
moc je na výpověď tím okamžikem,
kdy se země vzepře podmínkám k po-
moci připojeným. Na Jugoslavii se
prostě ukázala opět pravá tvář "prole-
tářského internacionalismu" Sovětů. A
jelikož je Jugoslavie zemí komunistic-
kou, je její svědectví dvojnásob závaž-
né, je dvojnásobně výstražným příkla-
dem pro neutrální svět.

Ještě mnoho se přihodí ve vývoji vzta-
hů mezi sovětským blokem a Jugosla-
vii. Ony dvě zprávy, které jsme uvedli
na začátku, dostávají svůj zvláštní vý-
znam právě v souvislosti s tímto vývo-
jem. Zatím co Rudá armáda ohrožuje
svět, vnitřní vývoj ohrožuje komunis-
mus. Zní to téměř jako paradox: na
světě je patrně jen jediné území, kde
nasazení 175 divísi Rudé armády už
předem znamená pro Sověty porážku
— území sovětského imperia. Jak ma-
d'arská revoluce prokázala, tam každé
vítězství ruské divise je jen dalším
hřebíkem do rakve komunismu. Proto
je tak důležité, že útok proti Moskvě
je veden zevnitř, proto třeba bedlivě
sledovat, co se dnes děje ve východní
Evropě.

ÚVAHY A KOMENTÁŘE

TITO A NEUTRÁLOVÉ

O politice indického ministerského předsedy může mít demokrat často oprávněné pochybnosti a výhrady. Někdy se zdá, že ve snaze po neutralitě zavírá Nehru obě oči, aby neviděl, kam směřuje sovětsko-čínská komunistická politika a jakých prostředků k tomu používá. Nehruova neutralita vypadá často jako kritika všeho, co dělají demokraté, a shovívavost k tomu, co dělají komunisté. Ale přes to přese všechno zůstává Nehru velkou a skoro jedinou nadějí demokratů v Asii. Zavedl a udržuje ve své zemi demokratické řády. Je humanista a odmítá komunistické násilí. Je demokratický socialista, ale odmítá marxismus jako překonanou a vývojem vyrácenou doktrínu. Jeho země je otevřena západní kultuře a na indických universitách přednáší řada profesorů ze svobodného světa. V Indii působí bez velkých překážek velký počet misionářů a křesťanství tu zapouští slibné kořeny. Co více: o Indii se opírají vládní systémy Burmy, Ceylonu, Indonesie a řady dalších asijských zemí. Nehru je uznávaným vůdcem početného tábora asijských

ských a afrických zemí, které by bez jeho autority sotva mohly odolávat hruběmu tlaku Moskvy a Pekingu. Ne nadarmo se říká, že osud Nehruovy Indie bude osudem Asie.

Nehrův zásah do moskevsko-jugoslávské krise byl skoro dramatický. Došlo k němu ve chvíli, kdy byl Tito mezinárodně politicky i ideologicky skoro izolován. Od komunistické Číny, přes Moskvu a Prahu až po Albanii se ozývaly útoky a ultimativní hrozby. I Gomulka musel odsoudit Titovu "zvláštní cestu k socialismu", jak se k ní znovu přihlásil lublaňský sjezd jugoslávských komunistů. Pro všechny — Chruščova i Mao-tse-tunga, Kadara i Ulbrichta, Novotného i Gomulku, Togliatiho i Duclose, přestal být Tito rázem soudruh. Je pro ně zrádce a nepřítelem číslo jedna tak jako za Stalina po roce 1948. Navenek se soustředěný nápor na Tito odehrával v oblasti ideologické — šlo o kacířské názory v novém programu jugoslávských komunistů, který byl schválen na lublaňském sjezdu — ale v podstatě šlo o Titovu neochotu podřídit se novostalinským mocenským aspiracím Moskvy, která se snaží všemi prostředky obnovit jed-

notu a disciplínu v táboře mezinárodního komunismu, tak povážlivě ořešenou po dvacátém sjezdu strany a po událostech v Polsku a Maďarsku na podzim 1956. Debaty o čistém či pokazeném marxismu byly jenom průhlednou záminkou pro nezastřený pokus Moskvy přivést Titovu Jugoslavii zpět do bývalé závislosti a poslušnosti..

Nejnápadněji odhalil tuto moskevskou snahu právě Nehru. Na schůzi výkonného výboru kongresové strany nejprve konstatoval, že proslulých 100 různých květů, které měly kvést v komunistické zahradě jako důkaz postupujícího uvolňování a demokratisace, v poslední době zvadlo a že jsou nyní vytrhávány jako škodný plevel. Pak se zmínil o podivuhodných cestách indické komunistické strany, která nejprve přátelsky blahopřála jugoslávským komunistům k jejich sjezdu, ale v zápleti v souhlase s novou linií Moskvy a Pekinu se od Tita distancovala a nový program horlivě odsoudila. "Toto ukazuje," dodal Nehru, "že indická komunistická strana je řízena zvenčí. Ať chcete nebo nechcete, nemůžete celý postup vůči Jugoslavii nazvat jinak než nepřipustným zásahem do vnitřních záležitostí druhého státu."

Až dosud Moskva obratně využívala právě tohoto Nehruova stanoviska předstíráním, že nová postalínská sovětská politika se úzkostlivě vyhýbá všemu, co by se mohlo vykládat jako nepřipustný zásah do vnitřních záležitostí jiné země, a že jen zlí imperialisté a kolonialisté bezohledně porušují suverenitu cizích zemí. Po proslulém putování Indii v prosinci 1955 se Chruščov a Bulganin shodli s Nehruem, že nevměšování se do vnitřních záležitostí druhých zemí je podmínkou mezinárodního soužití a trvalého míru. Stej-

ně prohlášení podepsal s Nehruem předseda čínské komunistické vlády Ču-en-lai. A ovšem také Široký, když na začátku letošního roku cestoval po Asii jako obchodní zástupce Sovětského svazu a jeho zámě. A také Nasser a — Tito! . . .

Když tedy právě Nehru, který je mezinárodním "expertem" v záležitostech neoprávněné intervence jednoho státu vůči druhému, prohlásí, že Moskva, Peking a jejich satelité brutálně porušují jugoslávskou nezávislost, je to úsudek a rozsudek zvlášť kvalifikovaný.

Velmi často bylo nesnadné v minulosti přesvědčit Nehrua, že se Sovětům nedá věřit, že porušily a porušují bezpočet mezinárodních dohod a úmluv. Nehru nevěřil. Když šlo o zákaz atomových zbraní a o mezinárodní odzbrojení, byl indický ministerský předseda často nervlý, že Západ je tak úzkostlivě opatrný k sovětským slibům a návrhům a že žádá mezinárodní kontrolu a dozor nad tím, jak Sověty budou své slovo plnit. Nyní se tedy sám přesvědčil o spolehlivosti komunistických prohlášení právě v otázce, která mu je zvlášť blízká.

Stanovisko Nehruovo nebylo obvykle jen stanoviskem Indie. Jeho názory byly velmi rychle přejímány i v ostatních tak zvaných neutrálních zemích. Když tedy indický ministerský předseda odsoudil chování komunistických zemí k Jugoslavii, podpořil nepřímo Tita sám za sebe i za celý neutrální tábor. To je pro Jugoslavii v tuto chvíli pomoc v pravý čas. Dokladem toho je skutečnost, že zatím co komunistické země odmítají styk s Titem — Vorožilov odřekl státní návštěvu v Bělehradě a Tito musel odložit návštěvu ve Varsavě — egyptský diktátor Nasser

ostentativně potvrdil svou cestu do Bělehradu hned poté, co se vrátil z Moskvy.

Že názor a stanovisko neutrálů v současném boji s Titem není Moskvě lhostejné, dokazuje rozpačitost, s jakou se Sověty s tímto palčivým problémem vyrovnávají. Jedněmi ústy foukají studené a horké. Odmítají poslat na lublaňský sjezd delegace stranických hodnostářů, ale diplomatictí zástupci celého bloku přišli v plné slávě. Během jednání se na chvíli urazili a opustili sjezd, ale v zápětí se zase vrátili. Zatím co tisk spustil plnou palbu proti Títovu revisionismu a bludům, paní Furcevoová — členka moskevského politbyra — dvakrát za sebou prohlásila, že se nebudě opakovat to, co se stalo mezi Jugoslavií a Sovětským svazem v roce 1948. Pro komunistické ideology přestal být Tito soudruh, ale Chruščov telegraficky gratuluje soudruhovi Títovi k opětnému zvolení za generálního tajemníka jugoslávské ligy komunistů, a za několik dní posílá nový blahopřejný telegram opět soudruhovi Títovi, tentokrát k jeho 66. narozeninám, skoro ve stejnou chvíli, kdy Gromyko sděluje jugoslávskému velvyslanci, že Sovětský svaz odkládá splnění svých závazků vůči Jugoslavii v poskytnutí investiční pomoci. V Moskvě se scházejí zástupci komunistické rodiny, ale bez Jugoslaviie; avšak Furcevoová — zase Furcevoová — mluví o třináctém komunistickém státu a míní Jugoslaviie! To všechno není nic jiného než foukání studeného s horkým jedním dechem. Rozhodnutí Moskvy, jak naložit s jugoslávským rebellem, není snadné. Ani Stalinovi se nepodařilo srazit ho na kolena; a pro Stalina nebyl žádný prostředek dost špatný, aby ho nevyzkoušel. Je málo pravděpodobné, že by se to podařilo Chruščovovi,

kdyby se pokusil Stalina a jeho metody napodobit. Výsledek takové cesty by byl víc než pochybný. Ale co více: Tito by už nebyl osamocen. Měl by za sebou nejen americkou pomoc, ale i morální podporu celého neutrálního tábora. Vystoupení Nehruovo je toho nejlepším důkazem. J. P.

VRAŽDY JMÉNEM LIDSKOSTI

V. B.

Komunistická morálka je postavena na předpokladu, že činili dva totéž, není to totéž. Válka, kterou vedou komunisté, je vždy válka "spravedlivá", protože ji vedou komunisté. Válka, kterou vedou nekomunisté, je válka nespravedlivá. Válka, kterou vedou komunisté, je válka "osvobozovací", válka nekomunistická je "útočná".

Vyvolávání a odporování revoluce komunisty je vždy a za všech okolností "revolucí". Povstání a podpora povstání nekomunistického je vždy "kontrarevolucí". V revoluci totiž bojují "dělníci a rolníci proti buržoasně-kapitalistické reakci", kdežto v kontrarevoluci bojují "buržoasně-reakční kapitalisté proti dělníkům a rolníkům".

Vypadá to velmi jednoduše. Stačí jen přilepít na záda bojujícím příslušnou nálepku: komunista-nekomunist, dělník, rolník — reakcionář kapitalista, buržoa, a už nemůže být pochyb, na které straně je pravda a spravedlivost a na které není.

Dělník a rolník, komunist, komunistický stát a Sovětský svaz nikdy nikoho neutlačuje, nevykořisťuje a neznásilňuje — prostě proto, že je to děl-

nik nebo stát; kapitalista utlačuje, vykořisťuje a znásilňuje. vždy a všude prostě proto, že je kapitalista, nekomunista a nekomunistický stát. Dialektické schema komunistické morálky: černá-bílá, pracuje na papíře bezvadně.

Kdysi se říkávalo: "křivda u pánů, právo u chudáků". Z tohoto důvodu Jánošík "pánům bral a chudým dával", a Robin Hood se stal legendárním hrdinou. Komunisté tuto primitivní morálku pouze zabalili do dialektické motaniny pseudofilosofické ideologie.

V praxi ovšem toto jednoduché schema: černá-bílá občas selže. Našel se komunistický maršál Tito, který se odvážil tvrdit, že sovětsí soudruzi vykořisťují soudruhy jugoslávské, a je z toho oheň na střeše. Někdo není komunista: neboť, komunista nevykořisťuje. Nikita Chruščov neváhal vzkázat ze Sofie Titovi, že jenom v Moskvě se rozhoduje o tom, kdo je komunista, a že přirozeně sovětský komunista nikoho nevykořisťuje. Tvrдили Tito a jugoslávští komunisté, že jsou Moskvou vykořisťováni, pak nejsou praví komunisté, protože pravý komunista by věděl, že pravý komunista nikoho nevykořisťuje. Základem sporu je hádka o právo lepit nálepky pravého a nepravého komunisty, komunisty a nekomunisty. Toto právo si ovšem komunisté v Moskvě nedají vzít. Nemohou, protože by jinak se jejich neomylné učení rozpadlo.

Když propukla revoluce v Maďarsku, byli soudruzi v Moskvě právem poděšeni nad míru. Ministerský předseda, který stál v čele revoluční vlády, byl starý komunista Imre Nagy, na ulicích se zbrání v ruce bojovali dělníci a studenti a na venkově rolníci. Agenty zahraničního kapitalismu a buržoasní re-

akce nebylo možno najít v Budapešti ani za světla reflektorů. Sovětské tanky revoluci potlačily a sovětsí propagandisté ji prohlásili za kontrarevoluci. Imre Nagy byl označen za komunistu zrádného a pomýleného, dělníci, studenti a rolníci za lid svedený a pobloudilý. Jánoš Kádár byl dosazen za ochrany sovětských tanků a prohlášen za jediného a dočasně pravého komunistu. Dialektické dogma bylo zase zaplátováno.

Titoismus, dnes oficiálně napadaný jako "revisionismus", je proto tak nebezpečný komunistické ideologii, protože ohrožuje a podvrací základní komunistické dogma, že právo lepit nálepky pravého a nepravého komunismu, komunismu a nekomunismu, je uloženo pouze v Moskvě.

Byly doby, kdy tyto nálepky přilepoval Trocký, Stalin, Malenkov, Molotov a jiní vrchní lepiči komunistických nálepek. Časem jim toto právo bylo vzato a nálepky dočasně lepi zase někdo jiný. Dočasný lepič počítá s tím, že časem se zapomene na staré lepiče.

V tom mají komunisté jistě pravdu. Jediné jejich trápení je v tom, že občas někdo zatouží po výlučném právu lepit nálepky a není spokojen s tím, že monopol lepení nálepek má být jenom v Moskvě a ne na příklad v Praze, v Budapešti, v Pekinu nebo v Bělehradě.

Na tuto základní otázku narazili nedávno českoslovenští komunisté, když po čtrnácti letech vyhrabali z prachu soudních archivů smutnou kapitulu fašistické bestiality. Obnovili soudně dávno skončené procesy proti příslušníkům Pohotovostních oddílů Hlinkových

Gard, kteří se dopouštěli hromadných vražd na dětech, ženách, mužích a starcích. Je to kapitola hrozná a žádný slušný člověk na světě by ani slůvkem se nepokusil usvědčené vrahy omlouvat a jejich zločiny ospravedlňovat. Obnova procesů dávno skončených nejsou nikde něčím neobvyklým, jakmile vyjdou najevo nové skutečnosti, a jediné pochybnosti by mohly být, zdali skutečnosti, které komunisté vytáhli na světlo, byly opravdu nové a obnovu zdůvodňovaly. Komunistickou justici však je těžko kontrolovat a nemáme ani v úmyslu se pouštět na pole trestního řízení a komunistické justice. Byl by to pokus zoufale beznadějný.

V pozadí těchto obnovených procesů však neúprosně stála otázka: proč je-
nom zločiny bývalých členů Pohotovostních oddílů Hlinkových gard na jednu pobouřily komunistickou "spravedlnost"? Což nevráždili také komunisté sami? Což nejsou a nenašly by se na Slovensku také hromadné hroby obětí partyzánského a sovětského řádění? Když obnovovat trestní procesy proti jedněm vrahům, proč neobnovovat procesy proti druhým vrahům?

Tato jednoduchá otázka byla položena ve světovém tisku, položila ji rozhlasová stanice Svobodná Evropa, a nepřestávají ji klást některé krajanské časopisy v Americe, do kterých píší bývalí slovenští fašisté a gardisté.

TOTO je ovšem otázka nepříjemná, velmi nepříjemná, a českoslovenští komunisté se velmi opatrně snaží TUTO otázku neslyšet. Avšak, tato opatrnost přece jen selhala.

Jakýsi Jan Škamla v časopise "Smena" z 1. dubna 1958, v orgánu slovenského Svazu mládeže, napsal úvodní článek:

"Čas strhania masiek", ve kterém na adresu Svobodné Evropy napsal tato památná slova:

"Čo sa čudujete, ľudkovia — hovorí Slobodná Európa — nielen gardisti vraždili, ale aj partizáni. Ale kto v mene koho a začo, a kto v mene neľudskosti a kto v mene ľudskosti — rad tým sa už Slobodná Európa nezamyslí, to sa už do rozmerov jej humanity nevmestí."

Jan Škamla touto větou vešel do dějin. Nepopřel partyzánské vraždění. Prohlásil pouze, že při vraždění třeba rozeznávat, kdo vraždí, ve jménu koho a za co. Třeba prý rozeznávat vraždu z lidskosti a vraždu z nelidskosti. Gardisté vraždili — podle Jana Škamly — ve jménu nelidskosti, kdežto komunisté vraždili — podle něho ve jménu lidskosti.

Podle nás gardisté i komunisté vraždili. Dopouštěli se stejných zločinů hromadné vraždy a zaslouhují stejný trest. V této otázce se ovšem s Janem Škamlou a ostatními jemu podobnými komunistickými nalepovači nálepek nedohodneme a nemůžeme dohodnout. My jsme jen Janu Škamlovi povděční za to, že s neobvyklou poctivostí prohlásil, že při vraždě záleží na tom, kdo vraždí, ve jménu koho a za co. Dvoji morálka komunismu dosud nebyla nikdy s takovou jasností formulována.

MISTŘI — "Materialistickou dialektiku . . . je možno charakterisovať jako učení o rozporech. Zákon o rozporu . . . je nejdůležitějším zákonem . . . Proto teprve tehdy, když pochopíme do důsledku obsah tohoto zákona a dovedeme ho správně využívat . . . můžeme říci, že jsme ovládli dialektiku úplně." Rudé právo 30. května 1958

INTERVIEW S JANEM WERICHEM

Slovenský týdeník Život z 9. dubna 1958 přinesl zajímavý rozhovor s českým divadelním umělcem Janem Werichem. Liší se od obvyklých "interview" hlavně svou nestrojeností a upoutává přímostí Werichových odpovědí. Voskovec, na něhož Werich v rozhovoru několikrát vzpomíná, je toho času v Americe, kde slibně rozvíjí svou hereckou kariéru. Z interview vybíráme nejzajímavější části.

Otázka. "Videli ste v poslednom čase nějakú dobrú veselohru?"

Odpoveď. "Výbornú španielsku, ktorá sa volá Faustina. Dlho som takú nevidel. A ďalej: vynikajúcu francúzsku komédiu A boh stvoril ženu . . . — a diabol Brigitte Bardotovou (ako dodáva americká reklama.)"

Otázka. "Ako ste spokojný s doterajším vývojom divadla ABC?"

Odpoveď. "Ja som spokojný. A myslím, že sú všetci. Konečne sa nám črtá cesta a darí sa tvoriť ensemble dobrých hercov a herečiek. A čím lepší je ensemble, tým širšie sú repertoárové možnosti."

Otázka. "Uvediete v tejto sezóne aj nejakú pôvodnú českú hru?"

Odpoveď. "Áno — ak sa môžem pokladať za českého autora. Toho pracovaného Nestroya. Ináč by sme

radi uviedli pôvodnú českú hru, ak by nám niekto dobrú ponúkol."

Otázka. "Ktorí z našich dramatikov, podľa vás, majú talent pre komédiu?"

Odpoveď. "Zo súčasných? To by ste mali vynechať. Nechcem luhat'."

Otázka. "Ktorí sú vaši obľúbení komici?"

Odpoveď. "Nepokladám za potrebné uvádzať Chaplina. Chcem iba dodať, že si ho viac cením v období pred filmom Monsieur Verdoux ako po ňom. Obdivujem Rajkina. Talianskeho komika Toto. Ohromne rád mám komika, ktorého tu ľudia nepoznajú. Volá sa Jimmy Durante. Je to starý pán talianskeho pôvodu. Páči sa mi špeciálny komik Ed Winn. Lúbim celú plejádu komikov, z ktorých sme volá kedy s Voskovcom vyšli. Mám na mysli celý rad komikov, vychádzajúcich z

vaudevillu, ktorí založili slávu nemých grotesiek. Patrí k nim predovšetkým Larry Seemon, Buster Keaton, Stan Laurel, Fatty Arbuckle, Harold Lloyd, Ben Turpin a Francúz Max Linder, z ktorého vyšiel Chaplin a iní a iní. Tu by sme popísali celú stránku vášho časopisu. Z našich mám rád Vlastu Buriana, Sašu Rašilova a, pravdaže, Miroslava Horníčka, Miloša Kopeckého a ženského komika Stellu Zázvorkovú (nie preto, že sú členmi divadla ABC!).”

Otázka. “Ktorá divadelná inscenácia na vás v poslednom čase zvlášť silno zapôsobila?”

Odpoveď. “V zápornom zmysle mnohá. Ostatne mám málo času chodiť do divadla. V Stratforde som videl Shakespearovho Otella — a to bol mocný zážitok. To so mnou naozaj zalomcovalo.”

Otázka. “Akú máte mienku o našej divadelnej kritike?”

Odpoveď. “Dajte mi k dispozícii váš časopis od prvej po poslednú stránku a ja vám ju vyložím. Nemôžem byť taký ľahkomyselný a nezodpovedný, aby som sa vyjadril o kritikoch s takou ľahkosťou a suverenitou, s akou u nás kritici píšu divadelné “kritiky”. Otázka by, podľa mňa, mala skôr znieť: prečo u nás niet divadelnej kritiky?”

Otázka. “A o filmovej kritike?”

Odpoveď. “O filmovej to celkom neplatí. Medzi filmovými kritikmi nájdete oveľa viac ľudí, ktorí vedia o filme viac ako divadelní kritici o divadle. Jednako ani o nej nechcem tvrdiť, že je na výške.”

Otázka. “Boli by ste ochotný napísať pre náš časopis črty zo svojho života?”

Odpoveď. “Nepokladám svoj život za natoľko skončený, aby som v ňom mohol črtať. Verím, že ako storočný si budem musieť kupovať darčeky na narodeniny sám, lebo tu už nik zo známych nebude.”

Otázka. “Venuje sa naša tlač dostatočne divadlu?”

Odpoveď. “Nie, nevenuje. Človek nevie, či na šťastie alebo na nešťastie. Kým zahraničná tlač je plná obrázkov z divadelných inscenácií, naša priniesie semtam obrázok, to je čierna škrvna, a taká veľká, že sa ani neoddá pozrieť si ju. Naša tlač venuje oveľa viac miesta článkom o kultúrnosti nášho ľudu, ako o kultúre samotnej.”

Otázka. “Je Dikobraz lepší než Roháč?”

Odpoveď. “Myslím, že nie. Ani jeden nie je lepší . . . Najťažšie vôbec je robiť humoristický časopis. Obdivujem snahu tých ľudí robiť znova a znova dobré číslo.”

Otázka. “Ktorí naši spisovatelia-humoristi najlepšie vyhovujú vášmu vkusu?”

Odpoveď. “Od nepamäti uvádzam v literárnych anketách Švejka. Ale nehovorím: Hašek globálne. Žiadalo by sa to spracovať a roztriediť. Lúvim Nerudu. Z nových Lacinu. Čapek má tiež báječné humoristické veci. A skoro som zabudol: Karel Poláček, to je predsa kráľ českých humoristov. Musím zvlášť uvádzať aj Jiřího Voskovca?! A potom Čechov — to síce nie je Čech, ale začína sa ako Čech . . . Rusi vôbec majú takých autorov veľa. U nás akosi upadlo umenie písať humoristické novelky.”

Otázka. “Ktorá postava z románov, ktoré ste prečítali, najviac utkvela vo vašej pamäti?”

Odpoveď. "Kapitán Nemo z Vernovho románu Dvadsaťtisíc míľ pod morom a hneď po ňom Švejka. Kapitán Nemo je hrdinom môjho detstva. Švejka môjho zrelého veku. V poslednom čase z Hemingwayovej novely Starec a more — tá ryba. Tým sa bližim k starcovi, ale ešte stále je medzi nami to more."

Otázka. "Koľko času trávite denne pri čítaní?"

Odpoveď. "Drahá pani, príde na to, čo čítam. Minule som od 11. večer do 5. ráno čítal detektívku. Ináč čítam denne priemerne tri hodiny, možno aj viac, hry a podobné materiály. Rád čítam fuktografie, nie romány. Veci o ľudskom mozgu a činnosti vyššej nervovej sústavy. Ako laik, pochopiteľne."

Otázka. "S ktorými našimi skladateľmi najradšej spolupracujete?"

Odpoveď. "Vlastne málo spolupracujem. Okrem Ježka s Kalašom, Trojanom, Rychlíkom, Hálom. So všetkými rovnako rád, lebo majú rozličný štýl."

Otázka. "Nemáte vo zvyku písať si melódie, ktoré sa vám zapáčia?"

Odpoveď. "Veru áno."

Otázka. "Ktorú najradšej?"

Odpoveď. "Nebeských jazdcov, ak mám dobrú vôľu (ako tvrdia moji spolupracovníci)."

Otázka. "Radi cestujete do zahraničia?"

Odpoveď. "Veľmi, lež málokedy."

Otázka. "V ktorom meste ste sa najlepšie cítili?"

Odpoveď. "Myslíte po Prahe? Teda po Prahe vo Florencii, v Paríži, v New Yorku, v Ríme, vo Viedni a v — Sušici. Na jar v Bratislave."

Otázka. "A najhoršie?"

Odpoveď. "V Clevelande a v Detroitu. Nie, dajte Detroit na prvé miesto!"

Otázka. "Nechávali by ste si rásť bradu, aj keby sme vyrábali dobré žiletky?"

Odpoveď. "Pravdaže. Aj keď vyrábame dobré žiletky."

Otázka. "Nerobí vám brada ťažkosti pri viazaní kravaty?"

Odpoveď. "Robievala mi. Preto som si ju skrátil."

Otázka. "Keby ste hrali v hre, v ktorej by ste museli desať ráz vyprázdniť pohár, čím by ste ho chceli mať naplnený?"

Odpoveď. "Keby to bolo v hre na javisku, tak nealkoholickým nápojom. V hre v spoločnosti tým najlepším, čo by som mohol v tej spoločnosti dostať. Keby tam mali Riedersheimer alebo Chateau Rothschild 1951. Tým by som dal prednosť pred Pribinkou."

Otázka. "Myslíte, že sa u nás viac pije ako v ostatných krajinách?"

Odpoveď. "Ťažko povedať. Myslím, že sa všade pije veľa."

Otázka. "Čítate sa niekedy prepracovaný?"

Odpoveď. "Neprestajne. Bodka."

Otázka. "Kde najradšej trávite dovolenku?"

Odpoveď. "Na cestách a pri mori — by som rád."

Otázka. "Aký je váš názor o našich železničiaroch?"

Odpoveď. "Myslím, že je to matematický problém: rýchlosť má sa k včasnosti, ako sa má kalorický obsah paliva"

ku kubickému obsahu parného kotla v rušni. Dúfam, že je to zrozumiteľné.”

Otázka. “Cestujete rád lietadlom?”

Odpoveď. “Áno. Na rozdiel od Voskovca, ktorý sa obával, že únava materiálu môže spôsobiť pád letúna.”

Otázka. “Máte konička?”

Odpoveď. “Chytám rád ryby. Tento koniček mi priblížil Slovensko: Malužinú, Čierny Váh, Ipol'tice atd.”

Otázka. “Ako sa vám páčia slovenské dievčatá?”

Odpoveď. “Páčia, ak sú pekné. V otázke krásy žien nie som šovinista. Bohužiaľ, ja sa nepáčim im.”

Otázka. “Vaši obdivovatelia, ktorí vás poznajú z čias Vest-Pocket revue, by Ostrova Dynamit, Smoking revue, by radi vedeli, či nevediete znova niektorú zo starších vecí, ako boli Ostrov Dynamit, Golem alebo Don Juan?”

Odpoveď. “Tieto vôbec nie. Ani by som to už nevedel zahrať. Boli sme vtedy strašne mladí. Čosi vyše dvadsaťroční.”

Otázka. “Hudba a tanec tvorili dôležitú súčasť vašich hier. Ktorý z našich skladateľov sa môže pokladať za nástupcu Ježka?”

Odpoveď. “To neviem. Ježek zvykol hovoriť, že hudba je dvojaká. Dobrá a zlá. Každé iné delenie že je povrou. V tom zmysle sú nástupcami Ježkovými všetci tí, čo robia dobrú hudbu.”

Otázka. “Prečo utekáte pred reportérmi, myslíte, že nepíšu pravdu?”

Odpoveď. “Je reportér a reportér. Toto napríklad sú vtipné a zaujímavé otázky, ktoré človeka vyprovokujú roz-

mýšľať. Zväčša ale dávajú reportéri nudné otázky. Tým sa snažím vyhnúť. Včera som myslel na to, že by som si urobil interview sám so sebou. Zatelefonoval by som si a prišiel by som. Opýtal by som sa: Čo hovoríš na to a na to?” a odpovedal by som si: “Čo sa spytuješ, veď to vieš” . . . a tak Heheh.

Otázka. “Čo odkázete svojim obdivovateľom?”

Odpoveď. “Vidíte, to je práve jedna z tých obligátnych otázok. Zmeňme slovo “obdivovatelia” na “priateľov na Slovensku”. Súhlasíte? Teda priateľom na Slovensku odkazujem, že sme vždy do Bratislavy radi chodili. Na jar. Je tam báječné publikum, svetoví ľudia. Ja vôbec tvrdím, že Bratislava je väčšie veľkomesto než Praha. Slovom, napíšte, že mám Slovákov tak rád, že ich prídem čím prv zase skontrolovať.”

Rozhovor viedli Jana Kállayová a Tamara Kováčiková

HRUBÍN V “NÁRODNÍM”

— pb —

V druhej polovine dubna uvedlo pražské Národní divadlo premiéru nové české divadelní hry. Jmenuje se Srpnová neděle a napsal ji František Hrubín. Hrubín je dnes nepochybně jeden z největších českých básníků, a jeho vystoupení na II. sjezdu československých spisovatelů z něho stále ještě činí ve veřejnosti osobnost trochu senační. Jednak z těchto důvodů, jednak též pro potyčky kritiků, co vlastně Srpnová neděle má znamenat, jest Hrubínova hra umělecký i pokladní úspěch. Srpnová neděle je prázdninový příběh: kolem venkovského rybníka v jižních Čechách Hrubín soustřeďuje mnoha-

členný děj, v němž figurují poštmistr-idealista, nezbedná paní Mixová a její neteř Zuzka, "odporný intelektuál" redaktor Morák, "maloměšťácká dvojice" manželů Vachových, mladík Jirka a další. Je to společenská hra, v níž mnoho se točí kolem milostných zápletek. Někteří kritikové ji přirovnávají k Šrámkovu "Létu", většina z nich soudí, že má sílu díla Čechovova.

Jako každý umělecký projev, který se zrovna neдрží šablony velmi kladných a velmi záporných postav, Srpnová neděle uvedla v zmatek orthodoxní režimní kritiku. Kritik pražského rozhlasu Jiří Pober se na příklad soustředil na scénu, ve které vidí "ideologické nedostatky":

"O tom bahnu", pravil 28. dubna do mikrofonu, "se výslovně zmiňuje další postava hry, neukojená panička Věra Mixová, za kterou na břeh jihočeského rybníka, kde se celý příběh odehrává v jediný den, přijede redaktor Morák, dosud její milenec, aby jí oznámil, že se s ní rozchází. Mixová z tohoto sdělení v rozčilení skočí do rybníka a za ní Jirka . . . Mixová volá: "Bahno! Tady je ale bahna!"

A na Jirkovu výzvu, aby plavala zpátky k břehu, odpovídá: "Ne, ne! Zpátky ne!" Bahno, to je správné, toho je tu hodně, ale nepřesvědčující je, že o něm mluví právě Mixová, maloměšťácká panička . . ." — Snad odpověď Mixové "Zpátky ne!" připomíná kritikovi stranické heslo; v tom případě ovšem musí v bahně vidět dno tak zvané socialistické společnosti.

Sergěj Machonin v Literárních novinách je jiného názoru. "Nesouhlasím s námitkami", napsal, "jež vyslovil na příklad Jiří Pober pro miliony posluchačů rozhlasu, který nepochopil samu

podstatu bytostného a historického optimismu této hry, její socialistickou stranickost."

"Jako každé vysoce umělecké dílo, je i Srpnová neděle mnohoznačná", řekl Pober. "Lze ji vykládat různě, lze v ní vidět nebo nacházet to či ono — podle individuálního založení pozorovatele . . ."

— —

Je třeba dodat, že dne 7. května obdržel laureát státní ceny František Hrubín novou státní cenu Klementa Gottwalda za knihy básní "Můj zpěv" a "Proměna". I tato událost se vyznačovala pikantními rysy: slavnostní projev učinil Václav Kopecký, nejtvrdošíjnější kritik Hrubínova projevu na II. sjezdu československých spisovatelů. Hoříme zvědavostí, čeho se týká Hrubínova "Proměna", že za ni dostal režimní vyznamenání.

Z ČS. TISKU

"Němčině, franc. a angl. úspěšně vyučuji i dopoledne. Děti i ostatní předměty." *Svobodné slovo*

"Muž a 15 žen hledá domácí práci na zimní období." *Lidová demokracie*

"Intel. hospodyně — slušnou, dobrou kuchačku přijmu. Zn.: "Sportovkyně vítána".” *Lidová demokracie*

"Děkuji lékařům a všem sestřím z odd. 12 za péči o mého manžela v době jeho nemoci. Děkuji též všem, kdo ho vyprovodili na jeho poslední cestě."

Rovnost

"Prodám nové dámské kolo s veškerým vybavením za 550 Kčs. Nabídka pod zn.: "Trosky".” *Cesta míru*

"Už také nefouká ze strniště, protože chodí kosa hned za pluhem."

Lidová demokracie

HOSPODÁŘSKÉ VAZBY SOVĚTSKÉHO BLOKU

Tento stručný přehled práce a působení komunistické Rady vzájemné hospodářské pomoci (COMECON) je založen většinou na soukromých informacích z pramenů, jež dobře znají zákulisí hospodářských vztahů mezi zeměmi sovětského bloku. Jde o informace jinak těžko dostupné; jejich přesnost byla ověřena srovnáním se zprávami, které komunistický tisk uveřejnil o jednáních Rady a jejich výsledcích. Redakce pokládá materiál za zajímavý hlavně proto, že ukazuje, jak pevně spjaty jsou země za Železnou oponou a jak životně důležitou úlohu mají hospodářské vazby v politickém vývoji "satelitů". Zejména jasně lze vidět, v jakém ekonomickém sevření je Polsko a jak tedy tato skutečnost musí působit na polské "tání", jež započalo Gomulkovým nástupem v říjnu 1956 a končí stále větší konformitou s politikou Moskvy.

Když se pod vedením Sovětského svazu 25. června 1949 ustavila Rada vzájemné hospodářské pomoci, měla sloužit jako jakási komunistická protiváha Marshallova plánu. Její účel byl definován prostě: jednak sjednotit, jednak rozšířit vnitřní obchod mezi zeměmi sovětského bloku. Utvoření Rady mělo ovšem zabránit hospodářským katastrofám v některých východoevropských státech, jež se v důsledku západní hospodářské blokády bloku ocitly v ekonomické tísní. Zakládajícími členy Rady byly SSSR, ČSR, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Bulharsko. Později se přidalo Východní Německo, Albanie, Severní Korea a Severní Vietnam. Jugoslavie o přípuštění zažádala, byla však odmítnuta.

Po Stalinově smrti bylo stále zřejmější, že dosavadní metody Rady neodpovídají potřebám národních hospodářství jednotlivých zemí. Šlo zejména o to, že Rada byla Stalinovým nástrojem k vykořisťování "satelitů". Kromě toho každý satelitní režim byl nucen napodobovat "sovětský vzor" prudké a násilné industrialisace, čímž v některých zemích — jako v Maďarsku, Rumunsku i Polsku — vznikly mamutí podniky těžkého průmyslu, aniž by tyto země měly pro to základní předpoklady.

Došlo tedy k revizi pojmu "vzájemné hospodářské pomoci", a od roku 1955 se datuje počátek jakéhosi nového života Rady. Tehdy byly také po prvé

formulovány funkce Rady, jež v souhrnu znamenaly asi toto:

- harmonisaci budoucích pětiletých hospodářských plánů
- koordinaci investičního programu
- specialisaci v průmyslové výrobě
- standardisaci výrobní techniky
- výměnu technické dokumentace a informací

Berlínské porady

Na zasedání Rady v Berlíně v roce 1956 byly vytvořeny stálé komise pro koordinování různých výrobních odvětví členských zemí a pro spolupráci ve vědeckém a technickém výzkumu. Byly vytvořeny komise pro 1) hospodářské plánování, 2) metalurgický průmysl, 3) uhelný průmysl, 4) strojírenství, 5) chemický průmysl, 6) geologický výzkum, 7) zemědělské otázky, 8) zahraniční obchod, 9) koordinaci dodávek nových průmyslových zařízení.

Kromě těchto stálých těles se tvoří ještě komise pro dopravní otázky a stavebnický průmysl.

Z těchto těles vyvíjela zatím největší činnost komise pro hospodářské plánování, která se snaží koordinovat to, čemu komunisté říkají "dlouhodobé perspektivní plány" národních hospodářství jednotlivých zemí. Účinně se také projevuje spolupráce v oblasti zahraničního obchodu: zde se vychází z předpokladu, že členská země si mají opatřovat suroviny a výrobky, potřebné k rozvoji, především od ostatních partnerů bloku, aby se tak zmenšila závislost na "kapitalistické cizině".

Podobně jsou také řízeny nákupy důležitých položek na Západě.

Když se začalo s koordinováním průmyslových plánů, zjistilo se, že Rada nemá souhrnné informace a přehled o potenciálu jednotlivých zemí. Bylo nutno začít s šetřením od základu, a to v těchto oborech: železářství, chemický průmysl, strojírenství, uhelný průmysl a zemědělství. Během výzkumu se shledalo, že na příklad Polsko i při největším vypětí není s to produkovat dostatečné množství uhlí, aby krylo požadavky členských zemí, zejména ČSR a Východního Německa. To mělo za následek, že

- Východní Německo poskytlo Polsku úvěr 400 milionů rublů pro zakoupení technických dokumentů, těžního zařízení a pro otevření nových dolů v oblasti Turova, Konina a Adamowa

- Československo poskytlo Polsku úvěr 250 milionů rublů pro rozšíření uhelných dolů; úvěr je splatný v dodávkách antracitu, Polsko zaň koupí důlní zařízení.

V průběhu rozvíjení spolupráce byly sestaveny dlouhodobé dohody (bilaterální i multilaterální) o vybudování průmyslových celků, o koordinování jednotlivých průmyslových úseků a vědeckého výzkumu. Na berlínských poradách Rady byly již v podstatě určeny zásady těchto dohod v nejdůležitějších oblastech pro leta 1956-1960. Týkaly se zejména strojírenství, přesného strojírenství, optiky, ocelářství, zpracování barevných kovů, produkce ropy a přírodního plynu, chemického průmyslu. Začalo se také s rozhovory o zemědělství. Rovněž byla učiněna dohoda o výši produkce v jednotlivých zemích, o vzájemných dodávkách strojů, surovin, paliv a potravin.

Dohody o spolupráci byly povětšinou rámcové; nicméně byly vypracovány směrnice pro specialisaci průmyslu v jednotlivých zemích, zejména pokud se týče dolování železné rudy, uhlí a výroby koksu pro metalurgický průmysl. V praxi šlo hlavně o dodávky polského uhlí a ruské železné rudy.

Pokud se týče technické a vědecké spolupráce, berlínská konference Rady vzájemné hospodářské pomoci ustavila také smíšené komise, jejichž úkolem mělo být rozvíjení styků mezi vědeckými a výzkumnými ústavy zemí sovětského bloku, výměna technických informací, odborníků a podobně. Tak na příklad během 14 měsíců — od května 1956 do června 1956 v pracovním rámci jediné takové komise Polsko dodalo Československu asi 30 technických dokumentů výrobní povahy a přijalo 260 českých odborníků — výměnou za 39 československých technických dokumentů a 470 polských specialistů.

Varšavské porady

Na VIII. zasedání Rady, jež se konalo ve Varšavě ve dnech 18. - 22. června 1957, byla dosavadní práce i organizace Rady kritisována zejména polskou delegací. Po maďarské revoluci a polské vzpourě proti Kremli byly stejně již dřívější vazby sovětského bloku rozbity, a polské odhalení o rozsahu sovětského vykořisťování vyžadovalo radikální úpravu vzájemných hospodářských vztahů. Bylo dohodnuto, že v budoucnu se stále komise Rady mají soustřeďovat na řešení praktických hospodářských potíží a problémů místo vědeckotechnických formalismů. Zasedání skončilo podepsáním dílčí dohody, jež má umožnit mnohostranné platební vyrovnání mezi členskými státy v zájmu rozšíření vzájemného obcho-

du. Tento bod je příznačný pro vývoj Rady: všechny země bloku s výjimkou Sovětského svazu pohopitelně dávaly přednost dvoustranným, přímým obchodním dohodám, neboť v jejich rámci se skutečně mohly dohovřít na tom, co pro oba partnery bylo nejvýhodnější. Multilaterální clearing sloužil především nejsilnějšímu partneru, tedy Sovětskému svazu.

Zdá se, že Sověty zdolaly odpor jednotlivých satelitů hlavně pomocí obecného hospodářského tlaku, způsobeného maďarskou revolucí. Hrozba hospodářské katastrofy v Maďarsku a krise polské ekonomie patrně přivedly členy Rady k poznání, že hospodářsky jsou na jedné lodi a že třeba se podvolit. Sovětský svaz utužil svůj vliv poskytnutím rozsáhlého úvěru: Polsku 700 milionů rublů, Maďarsku 875 milionů, Východnímu Německu 700 milionů. Samotné Maďarsko dostalo v roce 1957 od členských států Rady úvěr ve výši 1,230 milionů rublů; Československo kromě toho poskytlo další úvěr Polsku v celkové hodnotě 100 milionů rublů na rozšíření sírných dolů.

Pokud se týče hospodářsky odbojného Polska, zdá se, že kromě velkého ekonomického nátlaku z Moskvy také Československo plní svou "konsolidační" úlohu. Ještě v květnu 1957 byl ustanoven zvláštní výbor pro spolupráci mezi Polskem a Československem, čemuž Moskva dříve bránila. Potřeba československo-polské spolupráce je dána zejména tím, že Ostravsko na české a Slezsko na polské straně tvoří ekonomicky jednu oblast.

První porady tohoto výboru se konaly ve Varšavě ve dnech 15. - 18. října 1957. Byl podepsán protokol o zásadách a směrnících spolupráce mezi oběma ze-

měmi. Spolupráce se týkala zejména těžkého průmyslu, chemického průmyslu, uhelných dolů a energetiky. Obě strany se dohodly také na tom, že podobná kooperace bude rozšířena také na otázky námořních i jiných spojů. Organizační schůzka této dopravní komise se sešla v Praze 29. listopadu minulého roku.

Pokud lze sledovat praktický dosah této čs.-polské spolupráce, projevuje se také výměnou přebytků určitých výrobků, specialisací ve výrobě obráběcích strojů atd — tedy utužováním vzájemné závislosti.

HOSPODÁŘSKÁ OSA ČSR — SSSR

Od podzimka 1956, kdy maďarská revoluce a polské události zdecimovaly hospodářství sovětského bloku, je Československo prvním partnerem Sovětského svazu. Datuje-li se od oné doby velmi úzká hospodářská spolupráce mezi oběma zeměmi, nová obchodní dohoda, podepsaná 19. dubna letošního roku v Moskvě, činí z československé ekonomie v podstatě již "oblast" Sovětského svazu. Jaromír Dolanský, který vedl hospodářskou delegaci do Moskvy, řekl sám:

"Výsledky našeho jednání napomáhají dalšímu sepětí našeho hospodářství s mohutnou ekonomikou Sovětského svazu."

Co bylo v Moskvě dohodnuto?

- 1) jak mají v hlavních obrysech vypadat hospodářské plány až do roku 1965
- 2) jaké základní druhy surovin a výrobků budou zapotřebí k realizaci těchto plánů
- 3) v čem je třeba přizpůsobit československé hospodářství sovětským požadavkům (Dolanský to zval "prohloubení vědecko-technické spolupráce při řešení základních problémů rozvoje na-

šeho hospodářství" a "organizační opatření k zabezpečení realizace dohodnuté výměny zboží a spolupráce")

4) nač se bude Československo specialisovat vzhledem k potřebám SSSR.

"Význam výsledků moskevských jednání pro naše hospodářství je dalekosáhlý", prohlásil Dolanský. "Začneme od toho, že jsou jím dlouhodobě a pevně zabezpečeny pravidelné dodávky základních a pro rozvoj našeho hospodářství životně důležitých surovin, které ČSR buď *už* nemá nebo má jen v nedostatečném množství a které je pro nás buď *zcela nemožné* nebo *krajně obtížné* opatřit si z jiné země." Je jasné, že za tohoto stavu věci má Sovětský svaz Československo zcela v hrsti.

Důsledky této závislosti Dolanský viděl takto: "Dohodnuté vývozy značného množství našich strojů a zařízení do Sovětského svazu otvírají velkou perspektivu dalšího vzestupu . . . našeho strojírenství; *umožní* nám přejít . . . na specialisaci některých odvětví těžkého strojírenství."

"Zvláště je třeba vyzvednout dodávky elektrických a dieselelektrických lokomotiv do SSSR . . . , dále zařízení pro chemický, lehký a potravinářský průmysl, dodávky jednoúčelových obráběcích a tvářecích strojů a celých automatických linek. Ve světle těchto velkých perspektiv . . . pro zvýšení specialisace našeho strojírenství, bude nutno určitě přeskupení jeho sil, *aby bylo možno* dosáhnout tak významných cílů."

To znamená, že obchodní dohoda na československé straně nebyla uzavírána na základě toho, s čím čs. hospodářství skutečně disponuje; naopak, sovětské požadavky změnila strukturu čs. přemyslu, a to proti jeho zájmu.

KSČ PŘED XI. SJEZDEM

Č. J.

Komunistická strana Československa svolala svůj XI. sjezd na 18. června tohoto roku. Vyhlášení thesís o "dovršení socialismu", jež budou podkladem sjezdových jednání (viz *Československý přehled*, duben 1958), nasvědčuje tomu, že XI. sjezd bude důležitým mezníkem ve vývoji KSČ a tudíž i dnešního Československa. Pokusíme se proto vylíčit, jak vypadá komunistická strana před sjezdem, jaká je její struktura, početní síla a stav její organisace, a jaký byl osud vedení, které bylo utvořeno v době X. sjezdu v létě 1954.

Vedení strany

Stanovy KSČ tvrdí, že nejvyšším orgánem strany je *sjezd*. O něm se s oblibou uvádí, že je důkazem "demokratičnosti" strany — patrně proto, že se na něm schází značný počet delegátů ze všech končin země. Ve skutečnosti je sjezd ovšem jen formální záležitostí; pokud jde o jeho pracovní náplň, spočívá prakticky jen v tom, že "jednomyslně" a často "s nadšením" hlasuje pro věci — politbyrem předem připravené a dohodnuté. Po prvních sjezdových dnech, kdy hlavní představitelé režimu (strany i vlády) ve svých referátech oznámili, co se stane, následují jen úmorné dni povětšinou nudných "diskusních příspěvků", jejichž účelem je zřejmě dát venkovským delegátům příležitost, aby se vymluvíli. Tato "diskuse" však na věcech ani na průběhu sjezdu nic nemění.

Delegáti na sjezd jsou voleni na schů-

zích krajských výborů strany; jejich výběr se děje tudíž nejen s hlediska zeměpisného zastoupení všech končin země, nýbrž také s hlediska zdánlivé účasti "masových organisací" a hospodářského, správního i kulturního úseku veřejného života. Podle usnesení ústředního výboru KSČ připadá jeden delegát na každých 1.000 členů strany. Pro X. sjezd v roce 1954 bylo zvoleno 1.402 delegátů, z nichž se fakticky sjezdu zúčastnilo 1.392 osob. Z nich 1.226 pocházelo z českých zemí a jen 166 ze Slovenska.

Jedním z hlavních bodů programu sjezdu je zvolit *ústřední výbor*, který řídí činnost strany mezi sjezdy. Členové a kandidáti ústředního výboru jsou ovšem pečlivě vybírání a navrhování politbyrem; jejich volba je obvykle "jednomyslná". Mimo to volí sjezd také ústřední revisní a kontrolní komisi. Poslední ústřední výbor KSČ, zvolený

sjezdem v roce 1954, měl na počátku 84 členů a 28 kandidátů. Většina jeho členů byli buďto ústřední nebo krajsí funkcionáři strany, poslanci nebo vysocí veřejní nebo odborářští úředníci a funkcionáři. Z 33 členů vlády bylo do ústředního výboru zvoleno 16 ministrů a 5 dalších se stalo kandidáty ústředního výboru.

Ústřední výbor volí ze svého středu politické byro (*politybyro*), jež ve skutečnosti vede stranu. V praxi ústřední výbor, vybraný politybyrem, oplátkou zase zvolí do politybyra ty, kdo jej dosadili. Je tím zaručena jakási "kontinuita" vedení strany, pokud nedojde k frakčnímu boji, čistkám a likvidacím. Politybyro je tedy nejdůležitější orgán strany, je tělesem, které se skládá z nejmocnějších osob ve státě. Toho času má politybyro KSČ sedm členů.

Jsou to v abecedním pořadí:

Karol Bacílek (první tajemník ústředního výboru Komunistické strany Slovenska; ve straně je od roku 1921)

Rudolf Barák (ministr vnitra; délka členství neznáma)

Jaromír Dolanský (první místopředseda vlády, hospodářský expert strany; členem od roku 1932)

Zdenek Fierlinger (předseda Národního shromáždění; členem strany od sloučení s Čs. sociální demokracií v červnu 1948 — oficiálně)

Václav Kopecký (náměstek ministerského předsedy; zakládající člen strany od roku 1921)

Antonín Novotný (prezident republiky a první tajemník ústředního výboru; udánlivě členem strany od roku 1921)

Viliam Široký (předseda vlády; zakládající člen strany od roku 1921)

Kandidáti politybyra se účastní schůzí a debat, nemají však hlasovací právo:

Ludmila Jankovcová (náměstek předsedy vlády; členka strany od sloučení Čs. sociální demokracie s KSČ v červnu 1948)

Otakar Šimůnek (ministr-předseda Státního úřadu plánovacího; délka členství ve straně neznáma).

Po IX. sjezdu KSČ v roce 1949 mělo předsednictví ústředního výboru, které bylo předchůdcem politybyra, 22 členů; X. sjezd nahradil změnou stanov předsednictvo politickým byrem, které mělo původně 9 členů a 2 kandidáty; Alexej Čepička byl zbaven funkcí v dubnu 1956 a Antonín Zápotocký zemřel v listopadu 1957.

Výkonným orgánem je *sekretariát ústředního výboru strany*, rovněž jím zvolený. Ten v praxi vyřizuje běžnou agendu ústředního výboru, zajišťuje plnění usnesení sjezdu, ústředního výboru a politybyra a kontroluje výběr kádrů. Dnes je sekretariát pětičlenný: Antonín Novotný je prvním tajemníkem, Jiří Hendrych, Bruno Koehler, Oldřich Černík a Vratislav Krutina jsou řadovými tajemníky. Jiří Hendrych je hlavní ideolog; Oldřich Černík je odborník pro věci pracovní a odborářské; Vratislav Krutina je specialista pro zemědělský obor; Bruno Koehler je "děveťem pro všechno", hlavně se stará o organizační otázky, částečně i o hospodářské a přirozeně též o německé členy strany a styky s komunisty v Německu a Rakousku.

Sekretariát má *oddělení*, jež odpovídají jednotlivým úsekům hospodářského, politického a kulturního života. Podobně jsou organizováni krajské a okresní sekretariáty strany, ovšem v podstatně skromnějším měřítku.

ZRCADLO KSČ: ORGANISAČNÍ VĚCI

Turnovsko: "Věkový průměr členů základních organizací se . . . rok od roku zhoršuje." — Cesta míru, Liberec, 18. března 1955.

Uherskobrodsko: "V uplynulém roce nebyl v řadě organizací přijat ani jeden kandidát, nebyli získáni mladí lidé ze zemědělství . . ." — Naše pravda, Zlín, 18. března 1955.

Ústecko a Teplicko: "Svědčí o tom příklad z Teplíc a Ústí nad Labem, kde nebyl přijat během letošního roku ani jediný kandidát strany ve věku do 26 let." — Průboj, Ústí 14. června 1955.

Ostravsko: "Počet těch, kdož opustili stranu, několikanásobně převyšuje počet přijatých členů a kandidátů." — Nová svoboda, Ostrava, 6. července 1955

Českolipsko: "V červenci se v českolipském okrese zúčastnilo stranických schůzí . . . kolem poloviny všech členů strany. Za pět měsíců letošního roku bylo ze strany vyloučeno a vyškrtáno, většinou pro neplacení příspěvků a neplnění stranických povinností, téměř čtyřikrát více členů strany než kolik bylo přijato." — Rudé právo 12. srpna 1955.

Slovensko: "Nedostatky sú aj v priemyselných úsekoch, kde je v mnohých stranických organizáciách vysoký vekový priemer, a napriek tomu sa organizácie nestarajú o výchovu mladých . . ." — Pravda, Bratislava, 18. září 1955.

Ostravsko: "Ukázalo se, že mnohé okresní výbory . . . zdaleka neplní usnesení krajské konference . . . Za první pololetí v mnoha okresech převyšuje počet vyškrtnutých a vyloučených počet nově přijatých kandidátů, a tento nesprávný vývoj pokračoval dále v měsících srpnu a září." — Nová svoboda 27. září 1955.

Ostravsko: "Na vesnicích jako v Rohově, Strahovicích, Darkovicích, Závadě, Chuchelné — jsou rovněž vážné nedostatky. V řadách zdejších stranických organizací není totiž jediný rolník a organizace jsou slabé i počtem. Ani v jedné z uvedených dědin nebylo ustaveno družstvo." — Nová svoboda, 12. července 1956.

Pražský kraj: "Úbytky (členů strany pro) vyloučení a vyškrtnutí daleko převyšují přírůstky . . ." — Svoboda, Praha, 17. srpna 1956.

Hradecko: "Stále velké procento dělníků a rolníků je vyškrtáváno a vylučováno (ze strany) . . ." — Pochodeň, Hradec Králové, srpen 1956.

"Omlouvat se dá všechno. Ale fakta jsou fakta — a ta říkají, že v pardubickém krajské organizaci jsou ve vesnických organizacích pouze 3 procenta členů a kandidátů mladších 26 let, že ve 119 vesnických organizacích není žádný člen JZD nebo soukromé hospodařící rolník." — Rudé právo 28. srpna 1957

Komunistická strana Slovenska

Komunistická strana na Slovensku byla samostatnou stranou od druhé světové války až do září 1948, kdy došlo k sloučení s KSČ. Vynikala značnou životností, již byl učiněn konec, když v Československu započaly čistky tak zvaných "národních komunistů" po vzoru likvidace Rajka, Kostova a Gomulky v roce 1950. Většina vedoucích slovenských komunistů byla zbavena stranických i vládních funkcí: Dr. Gustav Husák, Laco Novomeský, Karol Šmidke a Dr. Vladimír Clementis provedli "sebekritiku" na IX. sjezdu KSS v květnu 1950 a s výjimkou Šmidkeho, který zemřel v prosinci 1952, byli soudně likvidováni. Clementis byl odsouzen k smrti a popraven koncem r. 1952, Husák a Novomeský dostali dlouholeté tresty na svobodě v dubnu 1954. Novomeský byl předčasně propuštěn a pracuje v ústraní, Husák je zřejmě ještě v žaláři. Z komunistické strany Slovenska se stala pouhá odnož KSČ, páka, již se vykonává ústřední politika Prahy, respektive Moskvy na Slovensku.

Po stránce formální je KSS organizována podle vzoru KSČ. X. sjezd upravil vrcholné orgány KSS obdobně jako své ústřední orgány. Komunistická strana Slovenska sice koná své vlastní sjezdy, ale jejich agendu určuje Praha. KSS je ve skutečnosti *integrální součástí* KSČ. Tento poměr je i organizačně vyjádřen tím, že první tajemník ústředního výboru KSS, Karol Bacílek, je zároveň člen politbyra KSČ, a že jeho autorita vyplývá z této funkce; jí také vděčí za to, že se stal tajemníkem ústředního výboru KSS.

Ústřední výbor Komunistické strany Slovenska je *podřízen* ústřednímu vý-

boru KSČ, je vázán jeho usnesením a je *povinnen hlásit*, jak tato usnesení byla provedena. O vnitřních poměrech v KSS, o "separatismu" a jiných nacionálních tendencích přinášíme zprávu ve zvláštním článku, zabývajícím se průběhem sjezdu slovenských komunistů.

Početní síla KSC

Tabulka, jež následuje, zachycuje početní vývoj Komunistické strany Československa v poválečných letech. Inflační příliv nových členů v časovém rozpětí únor 1948 - červen 1948 byl ovšem důsledkem puče a nátlaku režimu na občany, jejichž přihlášky do KSČ byly vynuceny přímými pohrůžkami pronásledování a ztráty existence.

1945 květen	27.000	členů
1945 červen	547.000	"
1945 srpen	712.776	"
1945 prosinec	826.527	"
1946 březen	1.081.544	"
1947 listopad	1.231.138	"
1948 únor	1.414.000	"
1948 1. března	1.500.000	"
1948 31. března	1.800.000	"
1948 květen	2.000.048	"
1948 červen	2.500.000	"
1949 květen	2.311.066	"
1950 srpen	1.899.423	"
1951 únor	1.677.433	"
1954 srpen	1.489.234	"
1956 července	1.440.000	"
1957 červen	1.420.000	členů

Rapidní pokles členstva od května 1949 (IX. sjezd) do června 1954 (X. sjezd) se týkal hlavně kandidátů na členství, jejichž počet klesl z 522.685 na 103.624. Tento pokles pokračoval a v červenci 1956 jich zbylo jen 56.000; ostatní kan-

(pokračování na str. 22)

ZRCADLO KSČ: NÁZORY ČLENSTVA

“Nepriateľská propaganda môže časom vzniknúť a pôsobiť v rôznej forme i na členov strany . . .” — K. Bacílek na XI. sjezdu KSS, 1955.

“V Újezdě i někteří členové strany nejen že nejsou ochotni hnout prstem, ale dokonce *sami svými názory* utvoření družstva brání.” — Rudé právo 27. června 1955

“Někteří členové a funkcionáři strany na vesnici se staví v rozporu se směrnici sjezdu a celým svým členstvím ve straně přímo proti JZD.” — Jiskra, Jihlava, 2. září 1955.

“Značná část komunistů na vesnici nežije stranickým životem, je ovlivňována konzervativními názory . . .” — Rudé právo 19. září 1955.

“Žiaľ, ešte v mnohých okresoch treba bojovať proti tomu, aby samotní *propagandisti* nešírili nesprávne názory, alebo prinajmenšom nesprávne formulácie . . .” — Pravda, Bratislava, 8. ledna 1956.

“Bylo by proto směšné a nestatečné zapírat si, že jsou dnes u nás někteří lidé malodušní, že jsou i méně vyspělí členové *v řadách strany*, kteří jsou desorientováni a kladou si otázku: komu tedy a čemu věřit?” — Rudé právo 11. dubna 1956.

“Zkušenosťi ukazujú, že zavedení tajných voleb by mohlo v četných organizaciách *být zneužito* k prosazení takových kandidátů do stranických výborů, kteří nedávají záruku, že budou probíjovat správnou politiku strany.” — Bruno Koehler na konferenci KSČ — červen 1956.

“Mám v hlavě zmatek. Všude se diskutuje, lidé se ptají, člověk aby pořádně něco vysvětloval. Sám to nemám v hlavě ještě všechno dobře srovnané . . . Člověk by nevěřil, jak jsou lidé zvědaví.” Předseda organizace KSČ, Stráž míru, Liberec, červenec 1956.

“Někteří komunisté si vytvořili falešnou představu o vnitrostranické demokracii, jako by bylo *nesprávné* vyvracet či potlačovat názory, které kotví v cizí straně nepřátelské ideologii.” — Peter Colotka, Bratislava, konference KSČ.

“V průběhu diskuse k výsledkům jednání XX. sjezdu KSSS . . . překvapila nás nízká ideologická úroveň členů kandidátů strany v nevýrobních organizaciích dole a *zvláště nahoře* při jednotlivých ministerstvech, pověřenectvech, vysokých školách a dokonce i v tisku.” — J. Duža, Žilina, konference KSČ, červen 1956.

“Situace se snaží využívat lidi, kteří nemají poctivý zájem na odstraňování nedostatků . . . Takovýto “duchem” se nesla na příklad členská schůze v základní organizaci Krajského oblastního divadla, kde někteří členové vyslovili řadu nesprávných a namnoze i *protistranických* názorů, které šly i tak daleko, že výzvu ústředního výboru — “soudruzi, straně věřte!” — pokládají za nesmysl.” — Stráž lidu, Olomouc, 18. května 1956.

“Základná organizácia pri Astronomickom ústave Čs. akademie vied . . . popri iných protistranických názoroch požiadovala tiež zvolanie sjazdu, na ktorý by sa *nesmel* voliť za delegáta člen Ústredného výboru KSČ, vlády, ani pracovník aparátu strany . . .” — Život strany č. 13, červenec 1956.

didáti se zřejmě buď stali plnoprávními členy KSC nebo byli vyloučeni a nových kandidátů nepřibývalo. Avšak i přes to, že KSC absorbovala téměř půl milionu těchto kandidátů, počet jejich členů se zmenšil. Ještě jedna příznačná skutečnost svědčí o úpadku komunistické strany. Podle údajů Antonína Novotného na celostátní konferenci KSC v červnu 1956 bylo mezi členy strany jen 36 procent dělníků a 7 procent rolníků. Vystihl se tím fakt, že KSC se stala z dělnické revoluce strany stranou byrokratů a bílých límečků.

Cistky

Úbytek členstva KSC od roku 1948 byl způsoben hlavně masovými čistkami, z nichž první započala poměrně záhy po puči — v červnu 1948 — a trvala do 31. ledna 1949. V této době bylo podle údajů KSC prověřeno 2,418.199 členů strany; 76.638 bylo vyškrtáno ze stranických seznamů, 30.495 bylo vyloučeno a 522.683 osob bylo z členského statutu přeřazeno do kategorie kandidátů na členství. Během druhé masové prověrky od 1. září do 15. prosince 1950 bylo prověřeno 1,846.957 osob, z nichž 143.590 bylo vyloučeno. Při první prověrce bylo tedy vyloučeno 4,5 procenta a při druhé 8,4 procenta všech členů.

Úbytky v pozdějších letech byly menší a částečně způsobeny úmrtím členů. Počínajíc rokem 1954 však četné zprávy oznamovaly vystupování občanů ze strany a hromadily se stížnosti na nedostatek mladých členů a na odpor dělnictva proti vstupu do strany. Uvážíme-li, že většina členů KSC si členství udržuje hlavně z důvodů existenčních, je jasné, že dnešní skutečná síla Komunistické strany Československa je

podstatně menší nežli v době, kdy provedla puč.

Druhá shora uvedená čistka z konce roku 1950 položila již základy k připravované likvidaci "Slánského protistátního centra". Po jejím vyvrcholení situace ve vedení KSC vypadala tak, že z původních 97 členů ústředního výboru, zvoleného v květnu 1949, nejméně 39 bylo likvidováno nebo odsunuto na zcela nevýznamná postavení ve stranickém aparátě, z 22 členů představenstva nejméně 8 bylo likvidováno, a ze 7 členů ústředního sekretariátu zhył jediný Gottwald.

Soudní procesy, které byly součástí likvidace, měly většinou propagandistický charakter. Předmětem žalob byly "zločiny" jako "podpora sionismu", "zasahování do státní správy", "nacionalismus", "titoismus", "porušování vnitrostranické demokracie", "spolupráce s imperialistickými rozvědkami" atd. Byly to čiré výmysly bez konkrétního odůvodnění. Slánský a Šling patřili nepochybně k nejtvrdším a nejvěrnějším aparátčikům, které KSC měla. Důvod jejich likvidace byl asi v tom, že Moskva, chtěje zabránit šíření titovské vzpoury, užila teroru k sražení satelitních komunistických stran na kolena.

Proti likvidaci "Slánského protistátního centra" byly důsledky XX. sjezdu KSSS a vyhlášeného boje proti "kultu osobnosti" v Československu mírné.

Došlo k sesazení Dr. Alexeje Čepičky, který byl členem politbyra a ministrem národní obrany. Byl odstraněn jako symbol "kultu osobnosti" a tento jediný čin měl být výrazem pokání režimu za omyly gottwaldovské éry. Že byl vybrán zrovna Čepička a ne někdo jiný, lze přičítat tomu, že Čepička byl zetěm Gottwaldovým a tedy nejvíce

ZRCADLO KSČ: POSTOJ ČLENSTVA A FUNKCIONÁŘŮ

“Stává se velmi často, že člen strany je potud členem strany, pokud je na schůzi strany. Na schůzích indiferentních však již předem odhlasované usnesení nepřemáží, nebojuje zaň, a co je nejhorší — staví se *mnohdy* i proti.” — Nová svoboda, Ostrava.

“Členské schůze se konají nepravidelně a schůze výboru navštěvuje jen několik soudruhů. Rok stranického školení se nekoná pro neúčast členů.” — Rovnost, Brno, o organizaci v Kuřimi, 4. prosince 1954.

“Desítky komunistů nepřišly na nedělní směnu 31. července, třebaže je k tomu vázalo usnesení stranické organizace. Porušují se stranické stanovy tím, že řada komunistů nechodí na členské schůze, nevzdělává se v útvech stranického školení, neplatí příspěvky podle směrníc, aktivně nebojuje za politiku strany.” — Nová svoboda 20. srpna 1955.

“Sú osvetoví pracovníci, ktorých vždy nevedie k ľudu snaha mu pomôcť . . . ale vedie ich k tomu akoby predpísaná povinnosť, ktorú treba splniť a prípadne uviesť do štatistiky.” — Osvetová práca 16. listopadu 1955 — srovnej se zprávou *Pravdy* z 19. září 1957, tedy o dva roky později: “Namísto toho, aby sa tématika i počet prednášok vyberali podľa skutočných potrieb . . . niektorí osvetoví pracovníci pristupujú k prednáškovej činnosti len formálne, len aby vykazali činnosť a splnili plán.”

“Květnových členských schůzí se na okrese Písek zúčastnilo jen o málo více než třetina členů a v okrese Vodňany jen slabá polovina . . . Pak se stává, že ti komunisté, kteří schůzi strany o nových směrnících ignorovali, prohlásí: Já jsem na té schůzi nebyl, tak jsem pro to nehlasoval a taky to nemusím plnit.” — Jihočeská pravda, České Budějovice, srpen 1956.

“Pod vlivem nejasností a různých nesprávných názorů některé organizace, zejména v Praze, vyslovily požadavek svolání *mimořádného* sjezdu strany. Takový požadavek vzneslo na Ústřední výbor 235 organizací . . .” — Antonín Novotný, červen 1956.

“Ta nebo ona stranická organizace si na příklad stěžuje, že *ani heverem* nelze pohnout některého absolventa stranické školy (nezřídka i dlouhodobé), aby přijal třeba i malou funkci.” — Rudé právo 13. září 1956.

“Na odborářských schůzích táhne jeden komunista ‘hot’ a druhý ‘čehý’, nemožou se mezi sebou shodnout. A co je nejhorší, někdy dochází i ke sporům mezi stranickými výbory a komunisty, kteří byli pověřeni funkcemi v odborech . . . Někteří komunisté z odborů neuznávají usnesení stranické organizace, vyhrazují si samostatný postup. Skutečně, někteří z nich říkají, že jim strana do jejich práce nemá co mluvit, že to je jejich věc.” — Rudé právo 1. října 1956.

“Skutečností je, jak potvrdilo na příklad zasedání plena městského výboru KSČ v Brně, že v desítkách stranických organizací se stala stranická výchova formální záležitostí, a v desítkách dalších školení neprobíhalo vůbec.” Rudé právo 13. září 1957.

spojovanou osobou s periodou komunistické vlády, jež se stala předmětem shora nařízené "sebekritiky". Ostatně — zanedlouho se Čepička vrátil do veřejného života v jiných funkcích.

V souvislosti s letošní hospodářskou reorganizací a čistkou správního aparátu byla provedena rozsáhlá prověrka, jejímž cílem bylo mimo jiné též vyloučit z komunistické strany ty osoby, které "ač třídně nespolehlivé, vloudily se do stranických řad". Kolik členstva bylo tímto způsobem vyloučeno, není dosud známo, ale lze předpokládat, že čísllice budou oznámeny na červnovém sjezdu KSČ.

* * *

Závěrem lze říci asi toto: Komunistická strana Československa s členstvím,

představujícím téměř 11 procent veškerého obyvatelstva, je *relativně nejsilnější komunistickou stranou na světě*. Avšak vzdor všem čistkám, prověrkám a úsilí vedení získat energické, nadšené a přesvědčené následovníky, KSČ zůstává konglomerátem apatických, nevykonných a ideologicky různorodých žvlů a ambiciosních oportunistů, kteří v členství spatřují výhody. Významné složky členstva, jež politiku KSČ podporovaly dříve z přesvědčení, byly rozčarovány: mezi nimi zejména "staří" členové, inteligence, průmyslové dělnictvo a mládež. Strana je nejslabší na Slovensku, na venkově republiky a mezi mládeží. Nejsilněji je zakotvena v policii, ve státní správě a mezi těmi, kdo členství vděčí za své postavení.

Sjezd slovenských komunistů

PAVEL BERKA

Po pět měsíců, které předcházely mimořádnému sjezdu Komunistické strany Slovenska, se spekulovalo o tom, jaké personální změny budou provedeny ve vedení KSS. Počátkem letošního roku oznámil totiž Karol Bacílek, že "s vlivy luďáctví a buržoasně-nacionalistickými, separatistickými tendencemi se dnes střetáváme na různých úsecích našeho kulturního, politického a vědeckého života, ve sportu, ve státním aparátě, v hospodářských orgánech a podobně. Těchto vlivů dokonce není ušetřena ani propaganda, film, tisk,

rozhlas a televize." Tato obžaloba nejménovaným "žvlů" věštila čistku. Krátce nato ministerstvo vnitra "odhalilo hromadné hroby obětí luďácko-klerofašistické zvěle", jež údajně byly usmrčeny příslušníky Hlínekových gard. Režimní propaganda prohlásila, že "vrahy" nejsou jen přímí pachatelé, nýbrž také "ideologičtí otcové", a vyjmenovala církevní představitele, buržoasní nacionalisty a separatisty, z nichž prý mnozí se "vloudili do řad komunistické strany".

Režim měl tedy velmi pečlivě připra-

vené jevišťa pro gradiosní stranické divadlo. Jaksi k tomu nedošlo. Místo vlastního separatismu řešili slovenští komunisté problémy separatismu jugoslávského; místo domácího nacionalismu se zabývali titoismem; místo na vnitřní potíže poukazovali na moskevské mezinárodní úspěchy a na moudré vedení pražských soudruhů.

Celý sjezd se míjel svým účelem podobně jako se zvrtnou narozeniny, na které si oficiál pozve svého šéfa, a pak se točí jen kolem něho. Pokud se sněmování slovenských komunistů zabývalo na příklad poměrem mezi Čechy a Slováky, činilo tak v záplavě nejneupřímnějších frází, jaké bylo možno v poslední době o tomto tematu číst. Slovenští aparátčiči se klaněli Praze, Václav Kopecký na oplátku pronesl velkou separatistickou řeč na téma "umělé konstrukce čechoslovakismu". Jediné realistické pasáže zazněly tam, kde se sjezd znovu obracel proti inteligenci, jež stále pokračuje v tendencích odstalinštění a brání se novému náporu režimního sočrealismu.

Sjezd jednal o řadě věcí; s politického hlediska nejméně důležité byly otázky slovenského hospodářství, neboť zde skutečně šlo jen o dílčí problémy v rámci problémů celostátních. Pomineme-li tedy tuto kapitolu, shledáme, že hlavní váha sjezdu byla kladena na otázky mezinárodní a na otázky moskevské linie. Není bez zajímavosti, že z referátů Václava Kopeckého a Karola Bacílka soudružský tisk v sovětském bloku si přetiskl útoky proti Jugoslavii. S jakýmsi zadostiučiněním hlásil bratislavský rozhlas: "Noviny Ženminžibao (Peking) uveřejnili dnes výřah z projevu členov politbyra ústředního výboru Komunistickéj stra-

ny Československa — Václava Kopeckého a Karola Bacílka na sjezde KSS. Noviny uveřejňujíj najmä tie miesta z ich prejavov, kde sa hovorí o boji proti revizionizmu."

— —

Prinášime výňatky z dôležitých sjezdových řečí o politicky zajímavých tematech.

Politický primát Sovětů

"Hlavným činiteľom, ktorý utužuje bratrské sväzy medzi socialistickými krajinami a upevňuje svetový front revolučného hnutia, je vedúca úloha Sovietskeho sväzu v socialistickom tábore. Vedúca úloha Sovietskeho sväzu je prirodzeným výsledkom historického vývojového procesu. Sovietsky sväz je prvou socialistickou krajinou, a v období boja za víťazstvo socializmu nahromadil také skúsenosti, aké nemá a nemôže mať nijaká krajina na svete. Sovietsky sväz je centrom boja za socializmus a udržanie mieru vo svete. Komunisti, leninovci bojujú preto zo všetkých síl proti pokusom novodobých revizionistov oslabiť vedúcu úlohu Sovietskeho sväzu, proti pokusom vraziť klín medzi Sovietsky sväz a ostatné krajiny socialistického tábora, odmietajú ohováračskú kampaň proti SSSR." (Karol Bacílek)

"Áno, víťazná sila našej zeme tkví dnes v plnej semknutosti: mohutné svetové socialistické soustavy, vedené SSSR. A tkví i ve stále vzrůstající síle a rozmachu celého světového komunistického hnutí, v jehož přední řadě, jako vůdčí oddíl, neochvějně kráčí Lenina strana, KSSS." (V. Kopecký) "A jsme na to hrdí, že k rozmachu mezi-

národného komunistického hnutia môžeme i my svým podíлом významne prispieť, kedyž úspešne dovršíme naši socialistickú výstavbu v priemyselne vysoko vyvinutej zemi, jakou Československo. Beze sporu je. To bude nepochybné ďalším povzbudzujúcim príkladom pro dělnickou třídu a pracující lid v kapitalistických zemích, aby s ještě větším odhodláním pod vedením svých komunistických a dělnických stran bojovaly proti trouchnivějšímu panskví kapitalismu . . ." (V. Kopecký)

Vedoucí úloha Prahy

"Soudruzi a soudružky! My jsme si plně vědomi toho, jakou velkou událostí je sjezd Komunistické strany Slovenska, který má tak mimořádný význam proto, že předchází XI. řádnému sjezdu Komunistické strany Československa. Ve znamení nástupu k XI. řádnému sjezdu KSČ žije již celá naše strana." (V. Kopecký)

"Politika industrializácie Slovenska, dôsledne uskutočňovaná KSČ už od oslobodenia, prináša dnes slovenskému ľudu a celej našej vlasti bohaté ovocie. Slovenský pracujúci ľud si uvedomuje, že tak veľkolepé dielo, ktoré vyrástlo pred jeho očami, by nemohol vybudovať len vlastnými silami. Vidí na každom kroku bratskú pomoc českej robotníckej triedy a českej verejnosti, a čo viac, vidí, a to vďaka tejto pomoci, Slovensko rýchlym tempom doháňať české kraje v hospodárskej i kultúrnej oblasti. Slovenský ľud vždy choval najhorúcejšie pocity skutočne úprímného bratstva voči českému ľudu." (Pavol David)

"Úloha základných organizácií stranických orgánov v okresoch a v kraji je

podporovať iniciatívu, ktorá sa pri plnení plánu prejavuje v závodoch a na dedinách a ktorá nám pomôže i ďalej úspešne vpred! Predovšetkým však musia zabezpečiť plnenia celoštátnych úloh plánu! Zamedziť vyzdvihovanie miestnych záujmov nad záujmy celoštátne!" (K. Bacilek)

Protiv Jugoslavii

"Tak ako naša strana i ostatné komunistické a robotnícke strany vyhlásili nekompromisný boj proti revizionizmu ako vplyvu buržoáznej ideológie na robotnícke hnutie. Chceli pod maskou marxistickej frázeológie zamierať svoje zbrane proti marxizmu-leninizmu a socialistickým krajinám. Táto jednota v názoroch sa znovu prejavila pri odmietnutí pokusov vedúcich činiteľov Sväzu komunistov Juhoslávie ovplyvniť komunistické hnutie svojimi revizionistickými názormi, obsahnutými v ich programe, v rokovaní na ich sjazde.

K výsledkom sjazdu Sväzu komunistov Juhoslávie zaujala naša strana zásadné, odmietavé stanovisko, ktoré bolo publikované v našej tlači. Naša strana podobne ako všetky komunistické strany má plné právo . . . vysloviť sa k tomu, že Sväz komunistov Juhoslávie sa rozchádza v principiálnych otázkach s marx-leninským učeníom, čím sa stavia mimo rady medzinárodného komunistického hnutia, a zaujíma úplne nekomunistický postoj k ostatným bratským stranám.

Vodcovia Sväzu komunistov Juhoslávie zotrvávajú na nemarxistických revizionistických názoroch, ktoré oportunisticky skresľujú charakter súčasného kapitalizmu, hlásajú živelné vznikanie socializmu za kapitalistického zriadenia,

popierajú leninské učenie o štáte i o úlohe strany. Názory vedúcej skupiny Svazu komunistov Juhoslávie na tieto zásadne otázky sú v diametrálnom rozpore s učeními marx-leninizmu." (K. Bacílek)

"Jsme si vědomi, že velkým nebezpečím pro semknutost a další rozmach sil mezinárodního revolučního hnutí je nyní především revisionismus, ať již má jakoukoliv formu. My jsme si dali přípověď, že proti jakýmkoliv revisionistickým tendencím povedeme vždy ten nejostřejší boj.

Vždyť revisionismus neslouží nikomu a ničemu jinému než zájmům imperialistů. Nikomu a ničemu jinému nemůže také sloužit ani nový program Svazu komunistů Jugoslávie, který je prodlchnut revisionistickými názory. Jugoslávští činitelé nemohou očekávat, že by přesvědčení komunisté kdekoliv, třeba jen o krok ustoupili od učení marxismu-leninismu. Každému je známo, že KSSS a ostatními KS a i naši stranou bylo učiněno všechno, aby jugoslávští soudruzi opustili své revisionistické názory a našli opět správnou cestu. Ted' však další vývoj věci záleží už jen a jen na nich. Povedeme dále důsledný a rozhodný boj proti revisionismu. Čistotu marxismu-leninismu vítězně obhájíme a jednotu komunistického hnutí ještě hlouběji upevníme". (V. Kopecký)

Proti "čechoslovakismu".

"Komunisti . . . nikdy za první republiky ani v nejmenší míře nečinili ústupky umělé konstrukci tak zvanému čechoslovakismu.

Je známe, že pôvodcami umelého pojmu tzv. čechoslovakizmu, umelého pojmu tzv. jednotného československého

národa boli Masaryk a Beneš. Tí nemali nikdy pochopenie pre národnostnú otázku, pre jej podstatu, pre jej význam, pre jej citlivé zložitosti. A chápujúce ČSR ako štát čiste len morský vykonštruovali celkom umele pojem tzv. jednotného československého národa. Pojmu tzv. čechoslovakizmu, pojmu tzv. jednotného československého národa všemožne napomáhala česká buržoázia, nachádzajúc pritom podporu v časti slovenskej buržoázie.

Čechoslovakizmus sa pestoval umele! Umele sa vytvárali všelijaké teórie na dôkaz toho, že český a slovenský národ sa ani historicky nevyvíjali oddelene a že vždy tu bol jednotný československý národ! . . . Viedli sme po celý čas prvej republiky rozhodný boj proti nacionálnej nadvláde českej buržoázie na Slovensku! Odmietali sme *zásadne a dôsledne čechoslovakizmus ako imperialistickú koncepciu nacionálneho útisku Slovákov!*"

"Bolo to veľké historické víťazstvo KSC, keď Košický program v roku 1945 urobil koniec umelému pojmu tzv. jednotného československého národa, keď urobil základ bratstvu Čechov a Slovákov a tým sme dali ten najpevnejší základ štátnej jednote, našej ľudovodemokratickej ČSR!" (Václav Kopecký)

Proti liberalisaci a revisionismu

"Ak hovoríme o úlohách ideologickej práce strany, nesmieme ani na okamih zabúdať na nutnosť sústavného boja proti rôznym prejavom revizionizmu ako najnebezpečnejšej ideológie. Revizionisti sa i naďalej usilujú prikrašovať kapitalizmus, hlavne americký a západonemecký, očerňovať socializmus.

Neustávajú v pokusoch vyvrátiť marxisticko-leninské učenie o triednom boji, o proletárskej revolúcii a diktatúre proletariátu a vedúcej úlohy KS v systéme diktatúry proletariátu.

O proletárskom internacionalizme snažia sa umele vytvárať rozpory medzi jednotlivými krajinami socialistického tábora a SSSR i medzi jednotlivými komunistickými a robotníckymi stranami, pričom využívajú i prežitosti sociáldemokratizmu, ktoré sme u nás ešte úplne neprekonali." (V. Kopecský)

"Je pochopiteľné . . . že sme museli prežívať trpké sklamanie pri pohľade na úlohu, ktorú za udalostí v r. 1956 zohrali niektorí spisovatelia v Maďarsku, v Poľsku a v rade iných krajín, pričom u nás bol k tomu nábehom II. sjazd sväzu čs. spisovateľ'ov. Že u nás zostalo iba pri nábehu, bolo zásluhou toho, že naša strana, naše robotníctvo, náš pracujúci ľud prejavili neochvejnú pevnosť a rozhodnosť a nedopustili, aby k nám boli zanášané tendencie tzv. liberalizácie. Výrazom tejto rozhodnosti boli uznesenia celoštátnej konferencie KSČ v júni v r. 1956, ktorá vyhlásila najostrejší boj všetkým pokusom o oslabenie zásad marxizmu-leninizmu, všetkým revizionistickým tendenciám, všetkým buržoázno-liberalistickým náladám . . .

A kto by dnes pochyboval o tom, že KSČ v svojej neochvejnej pevnosti dostala plne za pravdu a že si tým i medzinárodne získala veľkú autoritu, ktorú posilňuje i terajšia naša dôslednosť a rozhodnosť v boji proti revizionistickým snahám, vychádzajúcim z Juhoslávie?

A nech sa znovu zdôrazní, že v našich sporoch s niektorými spisovateľ'mi nešlo a nejde o názory na spôsoby ume-

leckej tvorby, ale že išlo a ide o názory v ideologických a politických otázkach, pričom ide hlavne o vzťah k diktatúre proletariátu, k otázke slobody ľudovej demokracie, ide o vzťah k strane a k jej vedúcej úlohe, ide o vzťah k SSSR, ide o posudzovanie pomeru k buržoáznej kultúre a ide i o veci nacionálnej povahy.

Ako je zrejmé, ide o otázky, v ktorých sa revizionizmus snaží uplatniť svoje škodcovské názory. A tieto názory, ako ukazuje skúsenosť, možno vyjadrovať nielen v podobe prózy časopiseckých statí a článkov, ale aj v podobe básní, poviedok a iných literárnych výtvorov. My sme však dôrazne vyslovili svoje stanovisko, totižto, že nedopustíme, aby umelecká tvorivá sloboda bola zneužívaná na šírenie názorov, ktoré zásadne odmietame." (V. Kopecský)

"Na sjazde KSS pred rokom sme kritizovali niektoré nezdravé zjavy, ktoré sa vyskytli najmä na literárnom fronte. Vtedy sjazd našej strany schválil stanovisko ÚV KSS k niektorým nesprávnym názorom a zjavom, ktoré sa prejavili u niektorých súdruhov. Naši spisovatelia a umelci v prevážnej väčšine s týmto stanoviskom súhlasili. Mnohí z tých, čo po XX. sjazde KSSS zaváhali alebo poblúdili, pochopili svoj omyl, a čestne sa vrátili na pozície strany, ktoré dnes obhajujú a presadzujú.

To však neznamená, že na tomto úseku je všetko v poriadku. A že v práci našich spisovateľ'ov a umelcov niet nedostatkov. Sú a nie málo . . . Sú ešte ľudia, ktorí kolíšu a menia svoje názory, a sú aj takí, ktorí s politikou strany nesúhlasia, i keď s tým vždy otvorene nevystupujú." (K. Bacílek)

PERSONÁLNÍ OPATŘENÍ SJEZDU

Nové politbyro Komunistické strany Slovenska:

Karol Bacílek, Ľudovít Benada, Vojtech Daubner, Pavol David, Michal Chudík, Oskár Jeleň, Jozef Križ, Pavol Majling, Rudolf Strechaj, Jozef Valo.

Tajmníci ústředního výboru KSS:

Karol Bacílek (první tajemník), Pavol David, František Dvorský, Jozef Križ, Jozef Lénart. Odpadl Augustin Michalička, který však zůstává členem ústředního výboru.

Ústřední výbor KSS:

Počet členů byl zvýšen ze 70 na 77; ze starého výboru vypadlo 11 osob, a to: Marek Čulen (zemřel), Miloš Hruškovič, Margita Janáková, Anna Kilber-

gerová, Viktor Kopčák, Ivan Krempa, Anna Krišťanová, Rudolf Kubinec, Marek Šmída, Štefan Šebesta a Michal Vaško.

Počet kandidátů ústředního výboru byl z 24 zvýšen na 30, při čemž odpadlo 14 kandidátů, zvolených v dubnu 1957.

Ústřední revisní komise:

Počet členů zůstal nezměněn, to jest 15 — z nichž 3 byli vystřídáni: Anton Čepko, Anton Kalina a Jozef Riecký.

Mimořádný sjezd KSS tedy "nečistil": Štefan Šebesta, suspendovaný již počátkem letošního roku, byl mezi vedoucími slovenskými komunisty jedinou obětí rozsáhlého propagačního tažení proti "buržoázně-nacionalistickým, separatistickým tendencím".

DOHODA ČSR S INDONESIA

"V Djakartě byly 31. května podepsány dvě nové čs.-indonéské dohody. Jedna z nich se týká spolupráce v oblasti vědy, školství a kultury, druhá se týká vědecko-technické spolupráce. Dohody podepsali ministr zahraničních věcí Subandrio, za Československo velvyslanec Jan Zitek."

Rudé právo 1. června 1958

Nové verše

D Ů M

Jan Skácel

*Až se můj život schýlí,
nakloní,
takový přál bych si mít dům:*

*Dubový by měl práh,
podrovnávku z opuky,
do sadu okno,
sadu starého
s babičkou bílou, vetchou jabloní.*

*Můj dům by měl dveře bez petlice
a okna nezasklená,
aby každý mohl vejít dovnitř,
slepice s kuřaty,
děšť, vítr, mlha,
moje milá,
s radostí žal i vážná, tichá chvíle.
Nikdo by třikrát klepat nemusel,
nikdy by zámek nezaskřípěl.*

*Okolo mého domu
takovou vybral bych si krajinu:*

*Les, co by děcko dohodilo kamenem,
pod lesem rybník, hladký jako dlaň,
kterou jen práce větru občas zvlní,
lán pšenice, šeptající lán,
nad pšenkou nebe
se stříží obláčeků,
s chomáči nečesané vlny.
Blizoučko mého domu
taková by stála hospoda:*

*Proboha, jen ne malovaná,
zato však se stoly,
na kterých spočinuly ruce
tolika unavených lidí,
že vyhladily desku,
jak by to žádný hoblík nedokázal.*

*V té hospodě by nikdo nesměl kázat
o tom, co hledal a co nenalezl,
podkůvce ztracené,
promlčeném stesku,
o tom, jak těžko slavíka je lapit,
jak život utíká a kolik ještě dní . . .*

*V mé hospodě mlčeli by chlapi,
kteří se nahlas mluvit nebáli.*

(Host do domu, Brno, březen 1958)

ODPOVEĎ JANU SKÁCELOVI

Vojtech Mihálik

*Až sa môj život schýlí,
nakloní,
tiež by som chcel mať dom.*

No nesmel by byť moj dom.

Uprostred mesta, v cengajúcej smršti,
ktorou sa život ženie,
krídla by otváral.

Tiež by mal dvere bez závorý
a okná nezasklené.

Netúžim po kuriatkach,
po daždi, vetre, hmle,
po lesičku a po rybníčku,
po rozdriemanej idyle.

Do môjho domu vchádzali by
ľudia bez adjektív.

A na dvere a na steny
napísal by som:

Galoše, čiapky a metafory
odložte v predsieni.

Prišli by mlčky, srdce k srdcu,
v knižkách by trocha listovali,
k poháru vína by si sadli
a oslovovali ma krásne:
súďruh.

(Host do domu, březen 1958)

DOBŘE ORIENTOVANÉ ŽENY

Jan Zábrana

Shon v nýtárně je ustavičný . . .

Smrad, pavi ocas elektrod . . .

Má puchejř, malé číslo bot.

Ze špatně srostlé kosti kliční

prastará bolest znova střili

až do zad. Bude zahanben

báječnou výkonností žen.

Vidí, co toho navařily,

a míchá ho to: nevydělá.

Neschopen. Rány jako z děla
rvou duši. Jim ne. Svařečky,

zakryté kuklou, celé v kůži,
čipernější než mnozí muži,
už spálily své vařečky.

LEN SA POZRIEM

Ján Smrek

Len sa pozriem oknom, lebo ono
do prírody obrátené je,
a už kážem bežať svojim koňom,
šibem si ich, svoje nádeje.

Nik vás nedohoní, kone moje!

Nikto od stroja vás nespútná!

Príroda ste, nozdry plné vôňo,

a čo hriť a vaša? — mohutná!

Moje kone, šťvané moje oči-

Ĥľad'te, otvára sa záhrada,

vinohrad a cesta po úbočí,

nikde smrť, len jarná nálada.

Ako pavúk na vlákne sa kníšem,

osud svoj sám pomaly si tkám.

Mojím osudom je to, čo píšem.

Všade, kde som klamal, umieram.

(Kultúrny život 19. apríla 1958)

PRÁVO NA JESEŇ

Vladimír Reisel

*Keď všetko povädne, ostanú ony s nami,
priateľky neľstivé a plné chladných krás,
do nás vniká ich jas jak prameň do oáz,
keď všetko povädne, i slnce za horami.*

*Sú kvety hýrivé na tejto plodnej zemi,
sú vône úžasné, ale i prchavé,
prv ako zasvitnú, už miznú v diaľave.
Nechajte trblietať hviezdy a chryzantémy.*

*Nechajte trblietať hviezdy a chryzantémy.
Na oči slzavé, na hroby, na kvety,
ktorým sa na hrdle mrazivý klenot blyští:
sú sestry našich ciest a našej planéty.*

(Kultúrny život 29. marca 1958)

BÁSEŇ POSLEDNÁ

Ivan Krasko

(zomrel 3. marca 1958)

*Nech odpustia mi hriechy všetci ľudia!
I tí, ktorí už ľahli a viac sa nezobudia,
i tí, čo ešte so mnou žitím blúdia
a oči majú už iba na to, aby plakali,
keď cez zamknuté dvere tajnej komory,
čo svedomie nám zrazu otvorí,
sa ľarcha hriechov na nás navolí
a v pravých nám ich všetky odhalí, —
tu v ustrašených myšliach hrúzne zatanie:
"Posledné rátenie!"*

(Kultúrny život 15. marca 1958)

Znovu o "svědomí"

"A znovu budiž zdůrazněno, že v našich rozporech s některými spisovateli nešlo o názory na způsoby umělecké tvorby, nýbrž že šlo a jde o názory o ideologických a politických otázkách, při čemž jde hlavně o vztah k diktatuře proletariátu, k otázce svobody v lidové demokracii, jde o vztah ke straně a k její vedoucí úloze, jde o vztah k Sovětskému svazu, jde o osuzování poměru k buržoasní kultuře a jde i o věci nacionální povahy. Jak patrně, jde o otázky, ve kterých se revizionismus snaží všemožně uplatnit své škůdcovské názory. A tyto názory, jak ukazuje zkušenost, možno vyjadřovat nejen v podobě prózy časopiseckých statí a článků, ale i v podobě básní, povídek a druhých literárních výtvárů.

My jsme však důrazně vyslovili své stanovisko, totiž, že nedopustíme, aby

"umělecké tvůrčí svobody" bylo zneužíváno k šíření názorů, jež zásadně odmítáme, poněvadž se přiči přímo základům naší socialistické a komunistické ideologie. Řekli jsme, že nelze dopustit, aby "umělecké tvůrčí svobody" bylo zneužíváno k uplatnění různých škodlivých snah, k šíření otravného pesimismu, k zošklivování našeho nového socialistického života, k záměrnému maloměšťáckému pomlouvačství, k cynickému kažení mladých lidí a k různým chuligánským výstřelkům v oblasti literatury. Bylo to řečeno na adresu těch některých slovenských spisovatelů, kterých se to týkalo.

Řekli jsme, že rozhodně odmítáme také tu pošetilost, která se ještě udržuje u některých slovenských spisovatelů, a to tu pošetilost, že si někteří spisovatelé namluvili, že jsou "svědomím národa".

Práce 18. května 1958

"Je ctí být básníkem této země, tohoto lidu, je vzrušující být básníkem této bouřlivé doby. Básník v sobě hloubí co největší prostor pro svobodu. Čím více prostoru pro svobodu vyhloubí v sobě, tím více prostoru pro ni dobude i vně, svému národu, svému lidstvu . . . Národ, lid — na štěstí pro pravé básníky a jejich dílo, na štěstí i pro sebe, volí si své básníky sám. Nedá si je brát, jako si nedá vnucovat veršovce, přilepené na lineál, vzdálené jeho životu, cizí jeho tužbám." František Hrubín v *Literárních novinách* 28. dubna 1956

"Je doba básníků. Přemnoho lidí žilo po dlouhá léta extenzivně. Ted' zintenzivněli a naslouchají hlasům básníků pozorněji, upřeněji, docela jinak, než dovedli kdy předtím. Není to jen proto, že v básnictví hledají posilu, jak se a oblibou říkalo a ještě říká. Vedly je sice k němu mocné vnější popudy, ale dnes už je objevena sama krása poesie pro celé zástupy lidí, do nedávna ještě oslepených a ohlušených. Knihkupec ti řekne, jak jsou kupovány knihy nejčistší lyriky. Knihovník ukáže dlouhé záznamy čtenářů na sbírky veršů. Rozhlasový program ti poví, jak stoupá počet básnických relací, vázaných konec konců také na zájem posluchačů. I na kulturních večerech opět po letech zdomácněla recitace veršů . . ."

Petr Tomšů v *Literárních novinách* 10. května 1958



ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED (Czechoslovak Review) is published monthly by Free Europe Press, Free Europe Committee, Inc. — Two Park Avenue, New York 16, N. Y. — This publication does not necessarily reflect the official views of the Free Europe Committee, Inc. — Subscription rate: \$3 per year.